

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΘ΄

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου. Ἰαῦτος, ἕως καὶ εἰς τῆς ἑτησίαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λαογ. Πανεπιστημίου 89.

6 Ἰανουαρίου 1885

ΠΕΡΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Παρισσῶν).

Κύριοι,

Ὅτι ἀναγκαῖα πλέον εἶνε καὶ ἀπαραίτητος ἡ ἐν Ἀθήναις σύστασις ἐθνικοῦ δραματικοῦ θεάτρου, ἀξίου τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, οὐδεὶς, ἐλπίζω, θέλει ἀμφισβητήσει ἐκ τῶν παρεχόντων μοι τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν εὐμενῆ αὐτῶν ἀκρόασιν. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι, οἱ περιττοὶ καὶ ἔωλον νομίζοντες πάντα περὶ τούτου λόγον· οἱ μὲν, διότι ὑπολαμβάνουσιν ἴσως ἀδύνατον τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐθνικῆς σκηνῆς καὶ τὴν ἔγερσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἣν κατὰ τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη περιῆλθεν· οἱ δέ, διότι, ἀκούοντες τὰ ὑπὸ τῶν πλανήτων ἑλληνικῶν θεάσεων διδασκόμενα συνήθως δραματικὰ ἔργα, πρωτότυπα ἢ μεταπεφρασμένα, φρονοῦσιν ἀπαισιοδοξοῦντες, ὅτι κενὴ καὶ τοῦ κόπου ἀναξία θὰ ἦτο οἰαδῆποτε μέριμνα περὶ ἰδρύσεως οἴκου δραματικοῦ, ὅπου νὰ εὐρίσκωσιν ἄσυλον καὶ στέγην τερατικὰ γεννήματα, ἄξια τοῦ πυρὸς ἢ τοῦ Καιάδα· οἱ δὲ τέλος, ἄβροϊ ἐν Ἀθήναις ἀντιπρόσωποι τοῦ γαλλικοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, τακτικοὶ ἀναγνώσται τοῦ *Gil Blas* καὶ τῆς *Vie Parisienne*, ἐνθουσιώδεις λάτρεις πάσης Ὀφρεμπασιάδος καὶ Λεκοιάδος, ἀπλῶς διότι πιστεύουσιν, ὅτι εἶνε κωμικός καὶ ἀστείος οἷοςδῆποτε λόγος περὶ θεάτρου πληκτικοῦ, κοινοῦ, προστύχου, ὅπου οἱ ἠθοποιοὶ πρόκειται νὰ ἠμιλώσιν... ἑλληνιστί.

Περὶ τῶν τελευταίων τούτων οὐ φροντίς Ἰπποκλείδῃ. Οἱ κύριοι οὗτοι εἶνε ἴσως οἱ Ἕλληνας τοῦ μέλλοντος, ἐγὼ δὲ οὔτε τοῦ μακαρίτου Βάγγελου ἐξήλωσα τὴν δοξάν, οὔτε τοὺς γαλλοφώνους αὐτοὺς Ἕλληνας ἢ ἑλληνοφώνους Γάλλους ἔχω διάθεσιν νὰ μεταπέσω, οὔτε τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἀνατροπὴν αἰσθάνομαι τὴν ἰκανότητα νὰ ἀναλάβω. Ἡδύνατό τις ἴσως νὰ παρατηρήσῃ πρὸς τοὺς ἀπαλοτραφεῖς τούτους ὀσφράγους τοῦ γαλλικοῦ μαγειρείου, ὅτι εὐπρόσωπον ξενικὸν θεάτρον δὲν δύναται πλέον σήμερον νὰ εἰσαχθῇ εἰς πόλιν, ἣτις δὲν ἐννοεῖ νὰ τὸ πληρῶνῃ, καὶ ἀξίωσιν ἔχει, ἀντὶ τιμῆς εἰσόδου δύο δραχμῶν, ν' ἀκούῃ τουλάχιστον τὴν *Kraus* ἢ τὴν *Materna* καὶ

κατὰ πᾶσαν σχεδὸν παράστασιν νὰ ἔχη νέον θέαμα· ὅτι τὸ ἐκ τῶν ἐνότων δυνάμενον νὰ εἰσαχθῇ καὶ νὰ ζήσῃ, εἰσαγόμενον δὲ καὶ φυτοβιοῦν μᾶλλον ἢ ζῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ πᾶν θέρος γαλλικὸν θεάτρον, κάλλιον θὰ ἦτο νὰ μὴ εἰσῆγετο μηδὲ νὰ ἐδίδασκεν ὅσα ἐδίδαξε καὶ διδάσκει τὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν· ὅτι ὅπως δῆποτε ὀλιγώτεροι βεβαίως εἶνε οἱ ὀρεγόμενοι λιχνεύματα τῶν ἐχόντων ἀνάγκην κρέατος καὶ ἄρτου, καὶ ὅτι πολὺ ἀναγκαιοτέρα ἐπομένως ἢ μέριμνα περὶ προμηθείας διανοητικοῦ ἄρτου εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἢ περὶ προμηθείας γαλλικῶν τρωγαλίων εἰς τὴν εὐαίσθητον ὑπερφάν τῶν ἐν Ἀθήναις προσκόπων τοῦ ὀθνείου πολιτισμοῦ. Ταῦτα ἐν ὀλίγοις καὶ πολλὰ διὰ μακροτέρων ἄλλα ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τοὺς ἐκ συστήματος ἀποστρεφόμενους καὶ καταδικάζοντας κατ' ἀρχὴν οὐ μόνον τὸ ἑλληνικὸν θεάτρον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι καθαρῶς ἑλληνικόν, ὀλίγον πλέον δυστυχῶς καὶ πενιχρόν, περισώζει ἔτι ἢ ἡμετέρα κοινωνία. Περιττὸς ὅμως ἢ ἀπέβαινε ὁ πρὸς αὐτοὺς λόγος, ματαῖα δὲ καὶ προσωρινῆ θὰ ἦτο, ἂν ἐπετυγχάνετο, καὶ πᾶσα αὐτῶν ἐκ πατριωτικῆς δῆθεν φιλοτιμίας μετάνοια. Ὅσον καὶ ἂν μετεπέθειτο οἱ κύριοι οὗτοι, οὐδέποτε βεβαίως ἢ ἀπεφασίζον νὰ γείνωσιν ἀκραταὶ ἑλληνικῶν παραστάσεων. Διὰ τοῦτο καὶ παραιτοῦμαι, ὡς ἔλεγον ἐν ἀρχῇ, πάσης πρὸς αὐτοὺς συζητήσεως· ἀπαντῶ δὲ μόνον διὰ μικρῶν εἰς τὰς ἄλλας ἐκείνας κατὰ τῆς ἰδρύσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐνστάσεις, ὅσας εἰς ἀγαθῆς μὲν γνώμης ἀλλ' ἐκ σφαλερῆς τῶν πραγμάτων ἐκτιμήσεως προβάλλουσιν οἱ τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς ὅμοιον πρὸς τὸ παρὸν αὐτῆς οἰωνίζόμενοι. Οὗτοι μοὶ φαίνονται πάσχοντες ὅ,τι καὶ οἱ καταδικάζοντες ἐν ὄψον οἰονδῆποτε, διότι τὸ ἔφαγον δις ἢ τρίς ἢ καὶ πολλάκις κακῶς μαγειρευμένον. Τὸ πάθημα τοῦτο εἶνε κοινότατον δυστυχῶς κ' ἐπιπολάζει ἐν Ἑλλάδι, ἐπιδρᾶ δὲ ὀλεθρίως εἰς τὰς περὶ πολλῶν πραγμάτων κρίσεις ἡμῶν. Ἐσυνειθίσασμεν, — εἶνε δ' εὐκόλος καὶ ἄπονος ἢ συνήθεια — νὰ καταλογίζωμεν εἰς βᾶρος τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων τὰ ἐκ τῆς κακῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς ἀτοπήματα· ἐσυνειθίσασμεν ν' ἀναζητῶμεν πάντοτε μακρὰν καὶ νὰ ἀνάγωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ὑψηλότερα τὰ αἰτία τοῦ ἐλαχίστου δυσαρέστου φαινομένου, ὅπερ

προσπίπτει εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Φιλοσοφούμεν εὐκόλως καὶ προχειρῶς περὶ τὰ πράγματα, τὰ μὴ δυνάμενα ν' ἀπαντήσωσιν, ἀπέχουμεν δὲ δυσωπούμενοι τῆς περὶ τῶν προσώπων κρίσεως, ἅτινα δύνανται ἐπίσης νὰ μᾶς κρίνωσι. Πράττομεν ἴσως οὕτω φρονίμως ἀλλ' οὐχὶ καὶ δικαίως. Ὅπως δὲ ὁ φαγὼν κακῶς μαγειρευμένους κινάρους τὸν μάγειρον τοῦ μᾶλλον ἢ αὐτὰς πρέπει νὰ αἰτιᾶται, καὶ ἐκεῖνον μᾶλλον πρέπει νὰ φροντίσῃ ν' ἀλλάξῃ ἢ νὰ ἐξορίσῃ διαρκῶς ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ ἄκακον λάχανον, οὕτως, ἐν γένει μὲν περὶ πάντων, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, πρέπει εὐτόλμως νὰ κρίνωμεν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν καὶ τὰ ἐκτελοῦντα πρόσωπα.

Ὅτι ἡ ἑλληνικὴ σκηνή, ὅπου κατήντησε καὶ ὡς ἔχει σήμερον, ὀλίγη, ὀλιγίστης δύναται ν' ἀξιώθῃ συμπαθείας παρὰ τῶν δυναμένων καὶ θελόντων νὰ κρίνωσιν ἀπαθῶς περὶ δραματικῶν παραστάσεων ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ περὶ ἑλληνικοῦ θεάτρου, οὐδεὶς νομίζω, δύναται εὐλακρῶς ν' ἀμφισβητήσῃ. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ παραστάσεις, ἃς φιλοῦσιν περιοδικῶς οἱ ἑλληνικοὶ θίασοι τὸ ἀθηναϊκὸν κοινόν, ἐπανηγυρίσθησαν πολλάκις καὶ πανηγυρίζονται ὑπὸ τῆς ἐπιεικοῦς δημοσιογραφίας· δὲν ἀγνοῶ, οὔτε ἀγνοεῖτε βεβαίως, διότι καὶ ἀνεγνώστα καὶ ἀνεγνώστε, ὅτι ὁ ταδε ἠθοποιὸς ἐκνήρυχθη ἐφ' ἀμύλλῳ τοῦ Rossi καὶ τοῦ Salvini, ὑποκρινόμενος — Ἀπολλὸν ἀποτρόπαιε! — τίποτε ὀλιγώτερον ἢ τὸν Hamlet καὶ τὸν Othello· ὅτι ἡ δεινὰ κυρία—ἦτις, ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, λησμονεῖ πολλάκις ἀπαγγέλλουσα τὰς πτωτικὰς καταλήξεις τῶν ὀνομάτων—ἐκρήθη ὑπερβάλλουσα καὶ αὐτὴν τὴν Ριστόρη· καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως ἑλληνὴ ἠθοποιός, ἀπὸ τῶν πρωταγωνιστῶν μέχρι τῶν γραμματοφόρων προσώπων, ὅστις νὰ μὴ φυλάττῃ ὡς κειμήλιον ἐν τῷ θυλακίῳ τοῦ μικροῦ ἀρθροῖδίου ἐφημερίδος, ἐξάκρον τὴν ἐκτακτὸν αὐτοῦ ἱκανότητα, τὰς φυσικάς του κινήσεις, τὰ ὄρατά του σκηникά—κατὰ τὴν παραδεδομένην πλέον φράσιν—καὶ νὰ μὴ ὀσφραίνεται ἀπαύστως τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο θυμίαμα, ὑπερ ἀναδίδει ὁ ἔπαινος, δικαίος ἢ ἀδικος, καὶ νὰ μὴ ἦνε πεπεισμένος, ὅτι ὁ Got καὶ ὁ Coquelin εἶνε μὲν—δὲν λέγει—διακεκριμένοι ἠθοποιοί, ἀλλὰ ἠδύναντο ἴσως νὰ τὸν συμβουλευθῶσιν εἰς μερικὰ πράγματα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ μετέχει ἀναντιρρήτως καὶ τοῦ λυπηροῦ καὶ τοῦ ἀστείου, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ, διότι, κύριοι,—πρὸς τί νὰ τὸ κρύπτωμεν;—ἀγαπῶμεν οἱ νέοι Ἑλληνες τοὺς ἔπαινους. Ἰπολαμβάνομεν ἀδύνατον νὰ δημιουργήσωμεν οἰονδήποτε τὸν βίον ἡμῶν, καὶ νὰ ἀνύσωμεν μέχρι τέλους τὸν βιωτικὸν ἡμῶν δρόμον, χωρὶς ἐπικροτήσεων, καὶ θυμιμάτων καὶ πανηγυρισμῶν. Διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν καὶ

ἐπαινούμεθα τόσον ἀφρόνως· διὰ τοῦτο ὀρεγόμεθα τόσον τὰς ἐπευφημίας, καὶ ἀποδεχόμεθα αὐτὰς ἐν πλήρει πεποιθήσει ὅτι εἶνε δικαίως πρὸς τὴν ἀξίαν ἡμῶν φόρος, καὶ τὰς ζητοῦμεν ὁσάκις βραδύνουσι, καὶ τὰς ἐκλιπαροῦμεν ὁσάκις ἡ αἴτησις δὲν ἀρκῆ, καὶ τρέχομεν εἰς τὴν ἄκακον ἀλλοδαπήν, ἂν τυχόν ἡ ἐγγύως δημοσιογραφία φειδωλεῖται, τέλος δὲ καὶ παρασκευάζομεν μόνοι τὸ θυμιατήριον, ὁσάκις οἱ εὐμενεῖς φίλοι βαρύνονται ἢ δὲν εὐκαιροῦσι νὰ καύσωσιν ὑπὸ τὴν ῥίνα ἡμῶν τὸν λίθον τῶν. Εὐτυχῶς ἡ μέθοδος εἶνε τόσον πλέον πασίγνωστος καὶ κοινῆ, ὥστε μειδιῶμεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σήμερον ἀναγινώσκοντες ζήνους πανηγυρισμούς, διότι, ὅσον καὶ ἂν θέλωμεν, δύσκολον ὅμως εἶνε νὰ λησμονήσωμεν τοὺς ἐπαινοὺς οὐς χθὲς ἐτι μάλισ ἀνεγνώμεν ὑπερ ἡμῶν, καὶ τῶν ὁμοίων ἀδύνατον εἶνε νὰ κρυφώμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς τὸν συγγραφέα. Διὰ τοῦτο, λέγων πρὸ μικροῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσῃ τὸ φαινόμενον τῶν ὑπερβολικῶν ἐπαινῶν, ὅσους ἀναγινώσκομεν καθ' ἑκάστην ἀποδιδόμενους εἰς τοὺς Ἑλληνας ἠθοποιοὺς, προσέθετον, ὅτι δὲν πρέπει καὶ νὰ μᾶς ἀπατᾷ. Γνωρίζομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πῶς καὶ διατί γράφονται οἱ πανηγυρικοὶ ἐκεῖνοι διθυράμβοι, μαντευομεν δ' ἐνίστατε καὶ τινεὺς τοὺς γράφουσι, διότι πολλοὶ εὐτυχῶς τῶν σκηνικῶν ἠρώων τῆς νέας Ἑλλάδος—οἱ διαπρεπέστεροι αὐτῶν, ἐννοεῖται—μὴ ἀκροῦμεναι πλέον εἰς τὸν ἀπότριπτον αὐτῶν κόθορον, ὡρεῖαν εὐτόλμον χεῖρα καὶ εἰς τοῦ συγγραφέως τὸν κάλαμον.

Ὅσον ἐπομένως καὶ ἂν πανηγυρισθῶσιν οἱ ἑλληνικοὶ δραματικοὶ θίασοι, ὅσα καὶ ἂν ὑγρανωθῶσι χειρομάκτρα ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν οἰογενειακῶν τῶν δραμάτων, ὅση καὶ ἂν πέσῃ ἐπὶ σκηνῆς χρυσὴ βροχή ἐπὶ τὰς σεμνάς αὐτῶν κορυφάς, ὅσοι καὶ ἂν περιβάλωσι δάφνης στέφανοι τοὺς κροτάφους των, ὅσας καὶ ἂν φάγωσι περιστερὰς αἱ Ἑλληνίδες Ριστόρηαι, μάταια πάντα. Ἡ πικρὰ ἀλλ' ἀληθὴς ἀλήθεια εἶνε, ὅτι σκηνὴν ἑθνικὴν ἀξίαν τοῦ ὀνόματος δὲν ἔχομεν. Οὐδένα ἀληθῶς, ἀπαθῶς τὰ πράγματα κρίνοντα, δύναται πλέον νὰ διαλαθῇ ἢ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος προβαίνουσα ἐκπτώσις τῶν ἐκ διαλειμμάτων διδομένων ἐν Ἀθῆναις ἑλληνικῶν παραστάσεων· οὐδένα δύναται νὰ διαφύγῃ ἢ πάντελής σχεδὸν οὐδαμινότης εἰς τὴν περιήλθον οἱ ὧδε κακεῖσε πρὸς χρηματισμὸν περιφερόμενοι ἑλληνικοὶ θίασοι· οὐδ' ἡ καλλιτεχνικὴ ἀσημότης, ἵνα μὴ τι χεῖρον εἶπω, τοῦ δραματολογίου των, πηγὴν ἔχοντος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν φιλολογικὴν ἱκανότητα αὐτῶν τῶν ἰδίων ἠθοποιῶν οὐδ' ἡ ἀστεία πενιχρότης καὶ τὸ πάντῃ ἀπροσδιόνυσον τῆς σκηνικῆς τῶν διασκευῆς, οὐδὲ τῆς ὑποκριτικῆς τῶν ἀπαγγελίας ἢ πεφουσημένη ἐμφρασις, οὐδὲ τῆς ἐνδυσμασίας αὐτῶν τὸ αὐτόχρημα εὐτράπελον, οὐδὲ τῶν κινήσεων καὶ τῆς στάσεως αὐτῶν τὸ πάντῃ ἀμήχανον καὶ ἐζητημένον. Πε-

ραιτέρω θέλω λεπτομερέστερον διατρίψαι περὶ τὸ θέμα τοῦτο· ἀλλ' ἀναγκαῖον ὅμως νομίζω νὰ παρατηρήσω ἀπὸ τοῦδε γενικώτερον, ὅτι ἡ τῶν οἰκτρῶν τούτων σκηνικῶν ἐκτελέσεων ἐπίδρασις ἐπὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν καλλιαισθησίαν τῶν θεατῶν ἀποβαίνει ὀσημέραι ὀλεθριωτέρα, καὶ θελεῖ μοιραίως ἀπολήξῃ οὐ μόνον εἰς παντελῆ θεατρικὴν διαφθορὰν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ—ὅπερ καὶ πολὺ σπουδαιότερον—εἰς τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον τῆς ἀρτιγενεῦς ἡμῶν δραματικῆς φιλολογίας, ἂν μὴ ληφθῇ ἐγκαίρως πρόνοια ν' ἀνασπασθῇ προορίζον τὸ λαίμαργον φυτόν, ὅπερ ἀπειλεῖ ν' ἀπορροφήσῃ πᾶσαν ἰκμάδα θεατρικῆς καλλιαισθησίας ἐν μέσῃ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ μεταβάλῃ εἰς ἐρημον χέρσον τὸν δραματικὸν ἀγρὸν τῆς νέας Ἑλλάδος.

Περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ τούτου λαμβάνω, κύριοι, τὸ θάρρος νὰ ἐκθέσω πρὸς ὑμᾶς τὴν ἀσθενῆ μου γνώμη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς γνώμη μόνον ἐπ' ἀκριβοῦς διαγνώσεως τῶν αἰτίων τοῦ κακοῦ δύναται νὰ στηριχθῇ, ἀνάγκη περὶ ταῦτα ἰδίως νὰ διατρίψωμεν ἐν πρώτοις, ὅσον ἄχαρι καὶ ἂν ἦνε τὸ ἔργον.

Κύριοι λόγοι τῆς παντελοῦς παρ' ἡμῖν ἐκπτώσεως τοῦ ἑθνικοῦ θεάτρου, εἶνε, νομίζω, δύο· πρῶτος μὲν, ὅτι ἐπεκράτησε καὶ ἐπικρατεῖ δυστυχῶς πλέον τοῦ δέοντος κατὰ τὰς περιοδικῶς ἀναφαινόμενας παρ' ἡμῖν θεατρικὰς ἐπιχειρήσεις ὁ σκοπὸς τῆς χρηματικῆς αὐτῶν ἐκμεταλλεύσεως, ἐν ἐσχάτῃ μοίρᾳ τιθεμένου τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ ὑψηλοτέρου σκοποῦ τοῦ θεάτρου. Δεύτερος δὲ, ὅστις καὶ συνέπεια μᾶλλον εἶνε τοῦ πρώτου, ὅτι τὸν κόθορον τοῦ ἠθοποιοῦ ὑποδέεται συνήθως ὁ πρῶτος τυχόν, ὁ μηδὲν ἄλλο ἔργον δύναμενος νὰ μετέλθῃ, ὁ οὐδεμίαν αἰσθηθεῖς ἀνάγκην νὰ ἐξετάσῃ ἂν εἰς τοῦτο ἐκλήθῃ, ὁ οὐδαμῶς ἐπὶ τούτῳ παιδευθεῖς.

Καὶ εἶνε μὲν βεβαίως τὸ θεάτρον,—τίς δύναται τοῦτο ν' ἀρνηθῇ;—ἐπιχειρήσεις ὡς πᾶσα ἐπιχειρήσις, ὀφείλουσα νὰ θεσπῇ ἐκ τοῦ ναοῦ αὐτῆς τοὺς ἐν τῷ ναῷ δουλεύοντα· ἀλλὰ δὲν εἶνε τοῦτο καὶ μόνον. Ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδασκὰν δραματικῶν ἔργων, ἑθνικὸν ἰδίως ἐχόντων τὸν χαρακτήρα—καὶ τοιαύτην κυρίως ἐννοῶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἑθνικοῦ θεάτρου—δὲν ἀφορᾷ οὐδὲ πρέπει ν' ἀφορᾷ εἰς τὴν στιγμιαίαν κ' ἐκ τοῦ προχείρου τέρψιν τῶν θεατῶν, οὐδὲ πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ πρὸ πάντων τὴν ἐμπορικὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐμφύτου εἰς πάντα ἀνθρώπων φιλοθεάμονος. Δὲν εἶνε ἀγωνισμὸς εἰς τὸ παραχρῆμα, οὐδὲ ἔωλον καὶ κερδοσκοπικὸν ἀπλῶς ἐπιχειρήμα, ἀλλ' ἔχει καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ὑψηλοτέραν τὴν ἐπιβολὴν καὶ πολὺ εὐγενεστέραν τὴν ἀφετηρίαν. Ἡ σκηνικὴ ζωογόνησις δραματικῶν ἔργων σκοπεῖ ἰδίως εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ συναγερομένου κοινοῦ, τὴν ἐξημέρωσιν τῆς καρ-

δίαις του, τὴν ἀναρρίπισιν τῶν γενναίων καὶ καλῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, τὴν ἐκρίζωσιν τῶν κακῶν αὐτοῦ ἔξεων, τὴν περιστολὴν τῶν ἀγενῶν αὐτοῦ ὄρμων. Ἀντικατοπτρίζουσα αὐτῷ διὰ τοῦ δράματος τὰς μεγάλας μορφὰς τοῦ ἑθνικοῦ τοῦ βίου, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἐλπίδας, ἢ τὰ πάθη καὶ τὰς κακίας τῶν προπατόρων του, προσβάλλει εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἐκείνας μὲν εἰς μίμησιν ταῦτα δὲ εἰς ἀποτροπὴν· ἀνεπίσσωσα δὲ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ διὰ τῆς κωμωδίας τὰ κοινωνικὰ του ἐλαττώματα, τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ἀσχημίας καὶ τὰ γελοῖά του, διορθοῖ αὐτὸν ἀνεπαισθητῶς, τὸν ἀνατρέφει κοινωνικῶς καὶ τὸν καθιστᾷ κρεῖττονα καὶ τελειότερον ἑαυτοῦ. Ὁ ἐξερχόμενος καλῆς δραματικῆς παραστάσεως θεατῆς ἀποκομίζει τὴν ἐνθύμησιν τῆς, καὶ ἡ ἐνθύμησις αὕτη εἶνε μᾶθημα, εἶνε διδασκαλία του. Ὅσοι δὲ καλλιτέρας ἦτο ἡ παράστασις, ὅσοι δραστικώτερον ἐπενήργησε τὸ δράμα ἐπὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσοῦτω βαθυτέρα παραμένει ἡ μνεία, τοσοῦτω τελεσφορώτερον ἀποβαίνει τὸ μᾶθημα, τοσοῦτω ἀμειωτέρα γίνεται ἡ ἀπὸ τοῦ θεάτρου βελτιώσις αὐτοῦ. Ταῦτα λέγων, ἐννοεῖται ὅτι οὔτε σχολεῖον οὔτε ἀμβώνα θέλω νὰ καταστήσω τὸ θεάτρον. Ἡ σκηνικὴ διδασκὰν εἶνε καλλιτεχνία, καὶ τῆς τέχνης οὐ μόνον προσὸν ἀλλὰ καὶ ἀποστολὴ εἶνε νὰ τέρπῃ. Ἀλλοίμονον εἰς τὸ θεάτρον, ἂν ἤθελε νὰ διδάσκῃ μόνον· θὰ ἐδίδασκεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ κενῶν θρανίων. Ἀλλοίμονον ὅμως καὶ εἰς τὸ θεάτρον, ὅπερ μόνον αὐτοῦ σκοπὸν ἠθέλεν ἔχει τὴν τέρψιν καὶ οὐδὲν ἄλλο· ταχέως ἠθέλεν ἐκπέσει εἰς οἶκον διασκεδάσεως, προσφέροντα μὲν κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς θεατὰς πᾶν ὅτι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν ἐκ τοῦ προχείρου εὐάρεστον νυγμὸν τῶν αἰσθητηρίων αὐτῶν, ἀποφεύγοντα δὲ κατ' ἴσῃν ἀνάγκην πᾶν ὅτι συμβάλλει μὲν εἰς οἰκοδομὴν τῆς καρδίας αὐτῶν ἢ ἀναπτέρωσιν τῆς διανοίας των, δύναται ὅμως νὰ ταραξῇ τὴν χώνευσιν των ἢ ν' ἀπασχολήσῃ μακρότερον τοῦ δέοντος τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἢ νὰ καταπονήσῃ τὴν ὑπομονὴν των. Τοιοῦτον ὅμως καταπᾶν ἀναποδράστως τὸ θεάτρον, ὁσάκις ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ προκοπὴ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ μόνης τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος συρροῆς τῶν θεατῶν, τουτέστιν ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος χρηματικῆς εἰσπράξεως. Γίνεται καθαρὰ κερδοσκοπικὴ ἢ βιοποριστικὴ ἐπιχειρήσις καὶ ἐκπίπτει ὅπου παρ' ἡμῖν ἐξέπεσεν. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι τοιοῦτου θεάτρου ἀνάλογοι κατ' ἀνάγκην θὰ ἦνε καὶ οἱ τῶν ὑποκριτῶν θίασοι. Ἀποτελούμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀνθρώπων ἀγνοούντων παντελῶς, οὐδὲ παιδευθέντων, οὐδ' αἰσθηθέντων τὴν ἀνάγκην νὰ παιδευθῶσι τὴν τέχνην τοῦ ἠθοποιοῦ, ὑπολαμβανόντων δὲ αὐτὴν πρόχειρον βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα, παρέχουσι τὸ θέαμα παιδίων ἀποστηθίζόντων τὸ μᾶθημα αὐτῶν, ἔτι-

να διαστέλλουσιν ἐν ἀπορίᾳ τοὺς ὀφθαλμούς, ὡσάκις δυσκολώτερός τις τῶν ἀκροατῶν ἀποτολήσῃ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἡ δραματικὴ ἀνάγκη εἶνε κάπως διάφορος τῆς κοινῆς ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἀναγνώσεως ἢ τῆς ἐπ' ἐκκλησιαστικῆς ἀπαγγελίας τοῦ πιστεύω.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης τῶν πραγμάτων ἐπισκοπήσεως εὐκολον καὶ ἀφ' ἐαυτοῦ οὕτως εἰπεῖν ἐνδεικνύμενον συναγεται, φρονῶ, τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς προσφορώτατον καὶ μόνον ἀσφαλὲς μέσον εἶνε ἡ ἴδρυσις μονίμου καὶ αὐτάρκους ἑλληνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις.

Ἡ θεατρικὴ ἱστορία τῶν πλείστων εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ἀποδεικνύει ὅτι τότε μόνον ἀπέκτησαν αὐτὰ ἐθνικὸν θέατρον, ἄξιον τοῦ ὀνόματος, ὡσάκις κατωρθώθη ἡ ὁποῦδήποτε ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ κράτους ἴδρυσις μονίμου θεάτρου. Ἄν ἡ Γαλλία ἐγκαυᾷται σήμερον ἐπὶ τῇ προτύπῳ ἀληθῶς καὶ μοναδικῇ σκηνῇ τῆς Comédie Française, ὁφείλει τούτο εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς ἡγεμόνα, Λουδοβίκον τὸν ΙΔ'. ὅστις ὀριστικῶς συνέπηξε τὸν οἶκον τῆς μουσικῆς τοῦ Κορνηλίου καὶ τοῦ Μολιέρου. Τὰ κολλὰ καὶ διακεκριμένα σήμερον θέατρα τῆς Γερμανίας οὐδὲν ἄλλο εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἢ ἐπίγονοι τοῦ μικροῦ μὲν ἐκείνου ἀλλ' ἱστορικοῦ θεάτρου τοῦ Weimar, ὅπου ὁ μουσοτραφὴς δούξ Κάρολος Αὐγουστος παρέσχεν ἡγεμονικὴν ἀληθῶς φιλοξενίαν εἰς τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ Goethe καὶ τοῦ Schiller· ἂν δὲ ἡ Ἰταλία, ἣτις στερεῖται κυρίως εἰπεῖν ἐθνικοῦ θεάτρου, ἔχει σήμερον ἀξιολόγους θεατρικούς θιάσους, περιφερομένους μὲν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἀλλὰ καταλέγοντας μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῶν τὸν Rossi καὶ τὸν Salvini καὶ τὴν Pezzana, διδασκαλεῖον τῶν θιάσων αὐτῶν καὶ πρώτη των ἀφετηρία ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως τὸ ἐθνικὸν τοῦ Τουρίνου θέατρον.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶν τούτων λόγων, λόγοι ἄλλοι, καθαρῶς αἰσθητικοὶ καὶ καλλιτεχνικοί, ἀπὸ τῆς φύσεως δ' αὐτῆς τοῦ θεάτρου καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ φιλολογικῆς του σημασίας συναγόμενοι, καθιστῶσιν ἀνεπίδεκτον συζητήσεως τὴν θεμελιώδη ταύτην ἀρχήν, ὅτι μόνον μόνιμος ἐθνικὴ σκηνὴ δύναται ν' ἀναπτύξῃ τὸ θέατρον καὶ προαγάγῃ τὴν δραματικὴν τέχνην καὶ φιλολογίαν ἐν οἰκῷ ποτε χώρᾳ.

Τοὺς λόγους δὲ τούτους ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, νὰ συνοψίσω ἐν τοῖς ἐξῆς:

Ἄν ἐν οἰκῷ ποτε καλλιτεχνικῇ παραγωγῇ ἢ παράδοσις, ἢ μέθοδος, ἢ διδασκαλία, τὸ σχολεῖον, ὡς λέγουσι σήμερον ἐν τῇ ἑσπερίᾳ, ἀσχετὸν καὶ πρέπει ν' ἀσκήσῃ ἐπ' αὐτῆς ἐπίδρασιν σπουδαίαν, πολὺ σπουδαιότερα εἶνε καὶ πρέπει νὰ ἦνε αὕτη κατ' ἀνάγκη ἐπὶ τὴν θεατρικὴν παραγω-

γῆν. καθ' ἣν ἡ παράδοσις, προφορικὴ πάντως καὶ ἐκ μνήμης διατηρουμένη, κληροδοτουμένη δὲ διὰ γενεῶν ἐπαλλήλων ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἀνάγκη ἀναπόδραστον ἔχει, ὡς τὸ ἱερὸν τῆς Ῥώμης πῦρ, Ἐστίας καὶ Ἐστιῶν.

Ἄν δ' ἐπίσης εἶνε βέβαιον, ὅτι θέατρον καὶ κοινόν, ἡθοιοὶ καὶ ἀκροαταὶ ἀσχοῦσιν ἀδιαλείπτως ἐπ' ἀλλήλους διαρκῆ καὶ ἀναμνήριστον ἐπιρροήν, βέβαιον ἐπίσης ἀποβαίνει, ὅτι δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, εἶνε νὰ μορφωθῇ ἐπαρκῶς καὶ καλλιτεχνικῶς θιάσος, ἂν ἡμέραν μεθ' ἡμέραν μεταλλάσσῃ ἀκροατὰς, καὶ ἀναγκάζεται ἐκαστοτε νὰ ἀρμόζεται, ἢ κάλλιον εἰπεῖν νὰ διασφαιρῆται, πρὸς τὰς ἐκασταχοῦ ἀλλοίας ὁρέξεις κοινῶν διαφόρων κατὰ τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν μὲν ὁρμήν.

Ἄλλὰ ὑπέρχεται πάντων καὶ κυριώτατος λόγος, ὑπερμαχῶν τῆς συστάσεως αὐτάρκους θεάτρου καὶ μονίμου θιάσου, εἶνε ὁ τῆς ὑλικῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας. Θεατρικὸς θιάσος κινητὸς, ἔχων κατ' ἀνάγκη καὶ κλησὶν ἔργον βιοποριστικὸν τὴν δραματικὴν διδασκαλίαν καὶ μετασφῆρον οὐχὶ πλέον τὴν σκηνὴν ἀλλὰ τὰς σκηνὰς αὐτοῦ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἀναλόγως τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἰσχύος τοῦ βαλάντιου του καὶ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἐλπίδος ἣν παρέχει εἰς τὸν στόμαχον αὐτοῦ ἢ τοῦ καινοφανοῦς ἐμμετάλλευσις, δὲν εἶνε πλέον θιάσος θεατρικός, σῶμα ὁμογενὲς καὶ ὑπὲρ τῆς τέχνης χάριν τῆς τέχνης αὐτῆς ἐργαζόμενον, ἀλλ' ὄμιλος κυβιστῆρων, μορφαζόντων ἐναμίλλως εἰς θεραπείαν τῶν ὁρέξεων τοῦ τρέφοντος αὐτοῦ κοινῶν. Ὀμιλος τοιοῦτος, οὐδεμίαν ἔχων ἠθικὴν ἢ καλλιτεχνικὴν ἀνεξαρτησίαν, οὐδὲ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συντήρησιν ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένην, ἀναγκάζεται φυσικῶς τῷ λόγῳ νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν χρηματικὴν πρόσδοσιν, καὶ νὰ ἀδιαφορῇ ὅπως περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν παραστάσεων του, ἢ τῆς προσηκούσης αὐτῶν διεξαγωγῆς. Ὑπὸ τοιοῦτους δὲ ὄρους εὐκόλως ἐννοεῖται ὅποιον λυπηρὰν ἐπίδρασιν ἀσχετὴ ἐπὶ τοὺς ἡθοιοὺς καὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ δραματολογίου των καὶ τὴν σκηρικὴν τέχνην αὐτῶν ἢ ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἀμόρφωτος πλειονοψηφία τοῦ κοινῶν, καὶ κοινῶν μάλιστα διαφόρων ἐκαστοτε, μεταβαλλομένου ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὴν αὐριον ἀναλόγως τῶν περιπλανήσεων τοῦ θιάσου. Οἱ ἡθοιοὶ δίδουσιν ὅτι θέλει καὶ πληρῶναι τὸ κοινόν, τούτο δὲ πάλιν συνεπιφέρει βαθμηδὸν νὰ βλέπῃ τὰς ὁρέξεις του θεραπευόμενα, ἀρέσκειται ἀνεπαίσθητως διασφαιρῶμενον καὶ διασφαιρεῖ ἐτι μᾶλλον τοὺς ἡθοιοὺς. Ἡ ὀλεθρία αὕτη ἀλληλεπίδρασις ἀποβαίνει ἐτι μείζων καὶ φοβερώτερα, προκειμένου περὶ ἑλληνικοῦ κοινῶν καὶ Ἑλλήνων ἡθοιοῦν, διότι ἐκείνου μὲν ἡ πλειονοψηφία διατελεῖ ἐτι αἰσθητικῶς ἀπαιδευγώγητος, οὗτοι δὲ δὲν διακρίνονται, ὡς προεῖπον ἤδη, οὔτε εἶνε δυνατὸν

νὰ διακρίνονται ἐπὶ καλλιτεχνικῇ μορφώσει, ἢ λεπτότητι αἰσθήματος καὶ φρονήματος ἢ καὶ στοιχειώδῃ κἂν συνειδήσει τῆς σπουδαιότητος τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν τούτους ἀπαραίτητος βῆσις οἰαζέσθαι σκοπίμου καὶ σπουδαίας ἐνεργείας πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν σκηνῆς εἶνε ἡ ἴδρυσις μονίμου θεάτρου, ἐκ τῶν προτέρων ἔχοντος ἡσφαλισμένην τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ.

Ἐννοεῖται, — καὶ οὐδόλως, ὑποθέτω, ἀπατώμαι, μαντεύων ὅποια σκέψις ἀσχολεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκαστον ἡμῶν, — ὅτι πρὸς τούτο ἀπαιτεῖται κυρίως καὶ πρὸ πάντων... χρῆμα. Ἄλλὰ τὸ χρῆμα τούτο, ἐρωτᾶτε βεβαίως, πῶς θέλει εὑρεθῆ; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐλπίζω, κύριοι, ὅτι δὲν ἀναμένετε παρ' ἐμοῦ τὴν ἀπάντησιν. Ἐξομολογούμαι ταπεινῶς ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔχω περὶ τὴν λύσιν τοιούτων ζητημάτων ἀρμοδιότητα. Ὑποθέτω ὅμως, ὅτι, εἴτε ἐξ ἰδιωτικῆς γενναιοδωρίας, ὅποιας εὐτυχῶς τὰ παραδείγματα οὔτε σπάνια οὔτε πενιχρὰ εἶνε παρ' ἡμῖν, εἴτε ἐκ μερίμνης κυβερνητικῆς, εἴτε καὶ ἐξ ἀνωτέρως ἐτι προνοίας, ἢ πραγματοποίησις τῶν οικονομικῶν ὄρων τοῦ μεγάλου τούτου ἐθνικοῦ ἔργου δὲν εἶνε ἀδύνατος οὔτε δυσχερής. Ὑπολαμβάνω δὲ καθήκον μου, δοθείσης τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς εὐκαιρίας, νὰ ἀποτείνω καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὸ ἀσθενὲς μου φώνημα πρὸς τὰ γενναῖα τῆς Ἑλλάδος τέκνα, ἅτινα κενούσι καθ' ἐκάστην τὸ βαλάντιον αὐτῶν εἰς τὰ θυλάκια τοῦ ἐθνους, καὶ νὰ ὑπομνήσω αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς, ἀπολύτως οὐδεὶς, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐθνικώτερος, ὑψηλότερος καὶ εὐγενέστερος σκοπὸς χρηματικοῦ ἀφιερώματος τῆς συστάσεως ἐθνικοῦ θεάτρου ἐν Ἀθήναις. Ἄς ἐνθυμηθῇ ἐκαστος αὐτῶν ὅποιον ἀπεκόμισεν ἄφατον ψυχικὴν ἠδονήν, ἐξερχόμενος δραματικῆς παραστάσεως, ἐκ τῶν τελείων ἐκείνων, ἃς μόνον ἐπὶ τῶν πρωτευόντων θεάτρων τῆς Ἑσπερίας δύναται τις ν' ἀπολαύσῃ· ἃς ἀναλογισθῇ πόσον γλυκὺ ἦτο τὸ δάκρυ δι' οὐ ὕγρανε τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ ἢ δραματικὴ συγκίνησις, καὶ πόσον βαθεῖα καὶ ἀνεξίτηλος παρέμεινεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡ ὥραία ἐκείνη ἐντύπωσις ἀληθῶς καλλιτεχνικοῦ θεάματος· ἃς ἀναμνησθῇ, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις, οἱ τοσοῦτον ἀφθόνως σιτιζόμενοι πάντα δυνατὸν καὶ ἀδύνατον πλακοῦντα τοῦ ξένου πολιτισμοῦ, πεινώμεν ἐτι τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ ἄρτου, διότι ἐγνωρίσαμεν μὲν καὶ ἐγεύθημεν le Jour et la Nuit καὶ τὴν Jolie Parfumeuse καὶ τὸν Boccace, ἀγνωστοῦμεν δὲ καὶ ἀκούομεν μόνον ὡς μυθεύματα ἐκ χρόνων παλαιῶν τὴν Mariar Στουάρτην, καὶ τοὺς Ὀρατίους καὶ τὰς Σαβίνας, καὶ πᾶν ὅτι ἄλλο καταλέγει μεταξὺ τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῆς ἢ ὑγιῆς ξένη φιλολογία. Ἄς ἐνθυμηθῶσι ταῦτα,

καὶ ἂν κρίνωσιν ἀξιώτερον τοῦ κόπου καὶ τοῦ χρήματος νὰ μορφώσωσιν Ἑλλήνας μᾶλλον πολλοὺς ἢ σοφοὺς ὀλίγους, ἂν θέλωσι νὰ ταμειύσωσιν οὐχὶ τὴν ἐφήμερον αὐτῶν φήμην ἐν ταῖς στήλαις τῶν ἐφημερίδων ἀλλὰ τὴν μνήμην καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἃς μὴ λησμονήσωσι τὸ ἐθνικὸν θέατρον, ὅταν ἀποφασίσωσι καὶ πάλιν νὰ λύσωσι τὸ βαλάντιον αὐτῶν.

(Ἐπεταί τὸ τέλος.)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΥΠΟ ΑΛΕΞΙΒΡΟΧΟΝ

Διήγημα.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα εὐρισκόμεν παρὰ τῷ φίλῳ μου Ε' ζωγράφῳ ἀσχολουμένῳ ἰδίως εἰς εἰκόνας μαχῶν. Ἐκαπνίζομεν συνδιαλεγόμενοι, ὅτε παρετήρησα ὅτι ὡς ἐκ τῆς συνομιλίας μας εἶχον λησμονήσει τὴν ὥραν.

— Χαῖρε, φίλε μου, τῷ εἶπον ἐγειρόμενος.

— Περίμενε μίαν στιγμὴν, μοι ἀπήντησεν, ἐξέρχουμαι μαζῇ σου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤρχισε πίπτουσα βροχή.

— Δὲν πέρνεις τὴν ὀμβρέλλα σου; τὸν ἠρώτησα βλέπων αὐτὸν ἑτοιμὸν ν' ἀναχωρήσῃ.

Μοὶ ἐνευσεν ἀποφατικῶς, ἐφόρεσεν ἕνα κηρωτὸν ἐπενδύτην καὶ ἐξήλθομεν.

Τῷ προσέφερα τὸν βραχιονά μου καὶ τὸ ἡμισυ τοῦ ἀλεξιβρόχου μου, ἀλλ' ἠρνήθη, προτιμῶν νὰ βαδίξῃ παρ' ἐμοῦ καὶ νὰ βρέχῃται. Ἐπειδὴ ἐξεπλησσομένη διὰ τὴν ἐπιμονὴν του, καὶ προσεπάθουν νὰ τὸν προφυλάξω ἀπὸ τὴν βροχὴν,

— Ὅχι, ὄχι, μοι εἶπε στεναζών, τὸ ἀλεξιβροχον μοῦ ἐπροξένησε μέγα κακόν.

Ἐγὼ ἐγέλασα.

— Γελάς; εἶπε σχεδὸν ὀργίλως.

— Ναι, γελῶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω τί κακὸν δύναται νὰ προξενήσῃ ἀβλαβὲς καὶ ὠφέλιμον ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴν βροχὴν, καὶ τὸ ὅποιον τῶρα βρέχει σέ.

— Ἄς μὲ βρέχῃ, εὐχαριστοῦμαι δι' αὐτό. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ κακόν τὸ ὅποιον μοῦ ἐπροξένησεν, ἄκουσον καὶ θὰ κρίνης καὶ σὺ ὁ ἴδιος.

— Ἐλα πλησιέστερα, ἀλλέως θὰ χάσω τὸ ἡμισυ τῶν λόγων σου.

Ἐνθίδων εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην μὲ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχιονοῦ, ἐξηκόντισε κατὰ τοῦ ἀλεξιβρόχου τελευταῖον βλέμμα μίσους καὶ ἐξηκολούθησε.

— Πρὸ τινῶν ἀκόμη ἡμερῶν εἶχον ὡς γείτονα νεάνιδα κατοικοῦσαν μετὰ τῶν γονέων τῆς ἀπέναντι τῆς οἰκίας μου. Τὴν εὐρισκον ὥραϊαν. Δὲν ἦτο ἐκτακτὸς καλλονή· οὔτε μὲ τὴν θεὰν Ἄρτεμιν ὁμοίαζεν, οὔτε ἦτο δεκάτη μουσα· ἦτον ὅμως ἀξίεραστος, νεωτάτη, ὑγιεστάτη, νοσημονεστάτη, γυνὴ τέλος ἐξ ἐκείνων αἱ ὅποιαι καθι-

στανται καλαί σύζυγοι και καλαί μητέρες. Διά μαγνητικής ἑλξέως ὁσάκις ὁ εἰς ἐξ ἡμῶν ἐπλησίαζεν εἰς τὸ παράθυρον ἐπέσυρα πάντοτε τὸν ἄλλον. Ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἀντηλλάσσομεν βλέμματα ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ οὐδὲν περιπλέον. Καθὼς εἰξεύρεις, ὅταν τις ἀγαπᾷ, εἶναι ἀδέξιος.

— Λοιπὸν, ἠγαπάσθε;

— Εἶμαι περὶ τούτου βέβαιος. Ἐσπέραν τινὰ πρὸ δύο περιπτῶ μηνῶν, ἔβρεχε καὶ ἐβάδιζον κρατῶν ἀλεξιβροχόν. Μετ' ὀλίγον ἡ βροχὴ ἐγένετο φαγδαία καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγω ὑπὸ μίαν αὐλόθυραν. Ἀλλὰ μόλις σταθεῖς ὑπ' αὐτὴν τί βλέπω; τὴν γειτόνισσάν μου περιμένουσάν νὰ περάσῃ ἡ βροχὴ. Φαντάσου τὴν ἐκπληξίν καὶ τὴν χαρὰν μου. Ἐκείνη ἐξέφρασε μετὰ χάριτος τὴν εὐαρέσκειάν της δι' αὐτὸν τὸν κακὸν καιρὸν, ὁ ὁποῖος τὴν ἠνάγκαζε ν' ἀργοπορήσῃ, διότι ἦτο σχεδὸν ἡ δεκάτη ὥρα. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ βροχὴ ὀλιγόστευσε. Τὴν παρεκάλεσα νὰ δεχθῇ τὸ ἀλεξιβροχόν καὶ τὸν βραχιονά μου, καὶ τῇ ἐπρότεινα νὰ τὴν ὀδηγήσω εἰς τὴν οἰκίαν της. Φαντάσου τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργινίαν. Καθ' ὕδὸν μοὶ ἐξήγησε διατί εὐρίσκειτο μόνη καὶ κατὰ τοιαύτην ὥραν. Ὁ πατὴρ της τὴν εἶχεν ὀδηγήσει παρά τινι ἀσθενεῖ θεῖς της διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἀλλ' ὅταν ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ, οὐδεὶς εὐρέθη ἐκεῖ νὰ τὴν συνοδεύσῃ οὔτε ἡ ὑπηρετριά οὔτε δύο συγγενεῖς εἰς τοὺς ὁποίους ἐβασίλειτο. Τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ μόνη.

Ἡχαρίστου τὴν τύχην μου. Τὸ σκότος καὶ ἡ ἐρημία τῆς ὁδοῦ μοὶ ἔδωκεν ὀλίγον θάρρος καὶ τῇ ὀμολόγησα ὅτι τὴν ἠγάπων καὶ ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τὴν νυμφευθῶ. Δι' ἀγνῆς ἀπαντήσεως ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι οὔτε καὶ λέγουσιν οὔτε ὄχι, καὶ τῶν ὁποίων τὸ μυστικὸν κατέχουσι γυναῖκες τινες, μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι ἡ καρδιά της συνεννοεῖτο μετὰ τῆς ἰδικῆς μου. Ἐνῶ συνδιελεγόμεθα, ἐθαύμαζον τὴν εἰλικρινεῖαν καὶ τὴν ἀγνότητα τῆς νέας. Ἐρθάσαμεν, καὶ τὴν ἀπεχαιρέτισα κατενθουσιασμένως, ἀλλὰ τότε μόνον παρετήρησα ὅτι εἶχον λησμονήσει τὸ οὐσιωδέστερον· δηλαδὴ τὴν ἐξεύρεσιν καταλλήλου μέσου διὰ νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐν τούτοις ἔμαθον τὸ ὄνομά της· εἰξεύρα ὅτι ὠνομάζετο Εὐγενία.

Τὴν ἐπιούσαν ὅταν ἐπανήλθομεν εἰς τὸ παράθυρον ὑπῆρχε τι πλειότερον εἰς τὰ βλέμματά μας, ἀλλ' οὐδεμίαν εἶχομεν κάμει πρόοδον ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἐλπίδων μας.

Ἐζήτουν τινὰ ὅπως μὲ παρουσιάσῃ παρὰ τῇ οικογενεῖα ἀλλ' οὐδένα εὔρον, καὶ ἠναγκάσθη νὰ περιμείνω. Οὕτω παρήλθεν ἀρκετὸς καιρὸς.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν περιεπάτου κρατῶν κατὰ τὸ σῆμα αὐτὴν τὴν μηχανήν, ἡ ὁποία προφυλάσσει τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ βρέχει τὴν ῥάχιν καὶ τοὺς πόδας, παρετήρησα βαδίζουσάν

ὀλίγα βήματα πρὸ ἐμοῦ μικρὰν κυρίαν, φιλαρέσκως ἐνδεδυμένην, ἥτις ἐφαίνετο φοβουμένη μὴ βρέξῃ τὰ ἐνδύματά της. Ἐκ φιλανθρωπίας, ἐκ φιλοπροσίνης, ἐξ εὐγενείας, ὅπως ἀγαπᾷ, ἐπροχώρησα πρὸς αὐτὴν καὶ τῇ προσέφερα τὸ ἀλεξιβροχόν μου. Ἡ γυνή, μελαγχροινὴ, εὐτραφής, καὶ ὡραία ἀκόμη, καίτοι ἠλικιωμένη, ἐδέχθη τὴν προσφοράν μου, μετὰ δὲ ὀλιγόστιγμασιν συνδιάλεξιν ἠχαρίστησα καὶ πάλιν τὴν τύχην...

— Τὸ ἀλεξιβροχόν...

— Τὴν τύχην, ἐπανελάβεν ὁ ζωγράφος, διότι ἡ μικρὰ ἐκείνη γυνὴ ἦτο... μάντευσε ποία;

— Ἡ μητέρα τῆς γειτόνισσας σου.

— Ἀκριβῶς. Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μου ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ, ἐτόλμησα καὶ τῇ ἐξωμολόγηθηκα τὸν ἔρωτά μου. Ἡ συντροφός μου μοὶ εἶπεν ὅτι μὲ εἶχε παρατηρήσει, εἶχε σχηματίσει περὶ ἐμοῦ τὴν καλλιτέραν ἰδέαν, παρετήρησε τὰ βλέμματά μου ἐκ τοῦ παραθύρου, ἀλλὰ μοὶ ὀμολόγησεν ὅτι τὰ ἐξέλαβεν ὡς ἀπευθυνόμενα πρὸς αὐτὴν. Τέλος γελῶσα ἐφέρετο πρὸς με ὡς πρὸς μέλλοντα γαμβρόν, καὶ μ' ἐθαυμάζει με χρυσᾶς ἐλπίδας, ὅταν αἰφνης, κρυπτόμενοι οὕτως ὑπὸ τὸ ἀλεξιβροχόν, ἠκούσαμεν εἰς δύο βημάτων ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν τὰς λέξεις ταύτας ἀπαγγελθείσας διὰ βροντιώδους φωνῆς:

— Ὁραίη! ἐξαιρετὰ! μὴ στενοχωρεῖσθε!...

Ἀνύψωσα τὸ ἀλεξιβροχόν μας καὶ εἶδον ἰστάμενον ἐνώπιόν μας μὲ τοὺς βραχιονὰς ἐσταυρωμένους καὶ φράσσοντα πρὸς ἡμᾶς τὸν δρόμον πελώριον ἄνδρα, παρασημοφόρον, ἐβδομήκοντα περίπου ἐτῶν καὶ παράστημα ἔχοντα στρατιωτικόν.

— Ὁ σύζυγός μου! εἶπεν ἡ μικρὰ γυνή.

— Κύριε, μοὶ εἶπεν ὁ κολοσσός, εἶμαι πρῶτην συνταγματάρχης τῶν δραγόνων καὶ σοῦ ζητῶ ἱκανοποίησιν· μολοντί δὲ βρέχει, θὰ εὐρωμεν καμμίαν γωνίαν διὰ νὰ κτυπηθῶμεν.

— Μὰ τὴν ἀλήθειαν, συνταγματάρχα, ἀπήντησα, ἂν ἡ ἐπιθυμία μου τοῦ νὰ προφυλάξω τὴν κυρίαν ἀπὸ τὴν βροχὴν εἶνε προσβολὴ ἀπαιταῦσα αἴμα, εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ γέρον στρατιωτικὸς λαμβάνων τὴν χεῖρά μου καὶ θλίβων αὐτὴν τόσο δυνατὰ, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ τὴν συντρίψῃ.

— Εἰξεύρεις περὶ τίνος πρόκειται; εἶπεν ἡ συντροφός μου.

— Καλὰ! καλὰ! ἐτονθόρυσεν ὁ γέρον.

— Λοιπὸν, ἐξηκολούθησεν ἡ σύζυγος, ὁ κύριος μὲ ἀπῆντησε, μ' ἐπροφύλαξεν ἀπὸ τὴν βροχὴν, καὶ μοῦ ἐζήτησε τὴν χεῖρά τῆς Εὐγενίας μας.

— Τότε ἔπρεπε, νέε, νὰ τὸ εἶπῃς αὐτό.

— Ἀλλὰ πῶς νὰ σοῦ ὁμιλήσῃ; προσέθηκεν ἡ συντροφός μου.

— Ἐχω τὸν λόγον σου, κύριε, ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀληθινὰ;

— Σὰς ὀρκίζομαι, συνταγματάρχα, ὅτι εἶνε ἡ μόνη ἀλήθεια!

Φαίνεται ὅτι ὁ πατὴρ μὲ ἤρε τῆς ἀρεσκείας του, διότι ἐπανελάβεν ἐξακολουθῶν νὰ μοῦ συντρίβῃ τοὺς δακτύλους.

— Σὲ πιστεύω· εἶσαι καλὸς νέος καὶ σὲ θεωρῶ ὡς ἄνθρωπον τίμιον. Ἄς ἴδωμεν ποῖος εἶσαι; τί κάμνεις;

— Εἶμεθα γείτονας, συνταγματάρχα μου. Ἄν δὲ λάβῃς τὸν κόπον ν' ἀναβῆτε, θὰ μοῦ κάμειτε τὴν τιμὴν νὰ ἐπισκεφθῆτε τὸ ἐργαστήριόν μου.

— Τί ἐργαστήριον;

— Τῆς ζωγραφικῆς.

— Ἄ! εἶσαι ζωγράφος;

— Ναί, ζωγράφος μαχῶν.

— Μαχῶν! Μὰ τὸν διάβολον, φίλε μου, εἶπε συντρίβων δυνατὰ τὴν χεῖρά μου, χαίρω, τῇ ἀληθείᾳ, διότι σὰς ἐγνώρισα!

Ἀνέβημεν. Ὁ συνταγματάρχης, ἰδὼν τὰς εἰκόνας μου αἱ ὁποῖαι τῷ ὑπενθυμίζον ἀρχαίας μάχας, ἔστη, θωπεύων τὰ πάντα διὰ τοῦ βλέμματός. Ἠνώθησε τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα, δάκρυ δ' ἀνέβλυσεν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Αἰφνης ὡσεὶ μαγνητισθεὶς διηυθύνθη εἰς μίαν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν τότε εἰργαζομένην ἦτο ἡ μάχη τῆς Μόσχας. Τὴν παρετήρησεν ἐνθουσιωδῶς ἐπιτιμικῆς στιγμῆς εἶτα δ' ἀνέκραξεν:

— Εὐγε! αὐτὸ εἶναι! Οἱ Ρῶσοι σχηματίζουν τετράγωνον. Τὸ ἐλαφρὸν ἵππικὸν προσβάλλει τὰ πλεῦρά τοῦ τετράγωνου. Ἄ! ναί! Ἐπειτα προσβάλλεται τὸ τετράγωνον καὶ κατὰ μέτωπον καὶ διαλύεται, γίνεται σκόνι! Ἡμῖν ἐκεῖ... ἰδοὺ καὶ οἱ δραγόνι!...

Ἔστη εἰσέτι στιγμῆς τινος ἐμπροσθεν τῆς εἰκόνας εἶτα δὲ στραφεῖς πρὸς με:

— Ἐγώ, εἶπε, πολὺν καιρὸν νὰ εὐχαριστηθῶ τόσο πολὺ ὅσον σήμερον. Εἶσαι ὁ ἄνθρωπός μου· ἡ θυγάτηρ μου εἶνε ἰδική σου καθὼς καὶ ἐγώ. Τὴν φορὰν ταύτην μ' ἐναγκαλισθῆ, καὶ ἄνευ τῆς κραυγῆς τὴν ὁποῖαν ἐξέβαλον ἀδιστακτικῶς θὰ μ' ἐπνίγει.

— Τώρα, ἐπανελάβεν, ἄς ὁμιλήσωμεν καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας. Δίδω εἰς τὴν Εὐγενίαν πρῶτα πέντε χιλιάδες φράγκα, καὶ φυλάττω διπλάσια διὰ νὰ τὰ ἔχη ἀργότερα. Εἶσαι εὐχαριστήμενος;

— Ὁ! συνταγματάρχα μου! εἶπον περιχαρῆς. Ἀλλὰ, προσέθηκεν, ἀφήσατέ με νὰ σὰς εἰπῶ...

— Τὴν θέσιν σου;... Κερδιζεῖς τὰ πρὸς τὸ ζῆν;

— Περιπτῶ ἐξ ἑκατῶν φράγκα κατ' ἔτος.

— Διάβολε! τότε θὰ εἶσαι πλουσιώτερος ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐξ καὶ δύο κάμνουν ὁκτώ. Θὰ ἔχετε εἰσόδημα ὁκτώ χιλιάδων φράγκων. Εἰς ἡμᾶς δέ,

μὲ τὴν σύνταξίν μας, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του, θὰ μᾶς μείνουν ἀκόμη περίπου ἐπὶ χιλιάδες. Εἶναι περισσότερα ἀφ' ὅσα μᾶς χρειάζονται, δὲν εἶν' ἔτσι, κυρία; Ὁ εἶμεθα ὅλοι εὐτυχεῖς ὡς θεοί.

Ἡθέλησε νὰ μ' ἐναγκαλισθῆ ἐκ νέου, ἀλλ' ἀπέφυγον τὸν ἐναγκαλισμὸν, καὶ τῷ ἔτεινα καὶ τὰς δύο χεῖρας.

— Εἶμεθα σύμφωνοι, εἶπε σείων με. Βέβαια ἡ Εὐγενία δὲν θὰ ἐναντιωθῇ. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν εἰκόνα σου, ἐξηκολούθησε στρεφόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν πρὸς τὴν εἰκόνα, εἶνε ἀληθινὸν ἀριστούργημα, ἀλλὰ...

— Τί λοιπὸν;

— Δὲν κάμνεις τοὺς Ρῶσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμες...

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον ἐλευθέραν τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν οἰκίαν, σχετιζόμενος δὲ μετὰ τῶν γειτόνων μου τοὺς ἐξετίμων καθ' ἑκάστην περισσότερον. Ὁ γέρον στρατιωτικὸς ἦτο ἄνθρωπος ἐξαιρετός. Ἡ σύζυγός του παρὰ τὴν φιλαρέσκειαν αὐτῆς, ἦτο καλὴ καὶ εὐχάριστος. Ἡ Εὐγενία ἦτο ἄγγελος. Ὁ συνταγματάρχης ἤρχετο συνεχῶς εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, κατὰ πάσαν δ' ἐπίσκεψίν του, καίπερ ἐνθουσιῶν διὰ τὴν ἐργασίαν μου, ἐπανελάμβανε πάντοτε:

— Δαμπρά, θαυμάσια! νομίζει τις ὅτι τὰ πρόσωπα εἶνε ζωντανά! ἀλλὰ δὲν κάμνεις τοὺς Ρῶσους σου ἀρκετὰ ἀσχήμες.

Ὅπως τὸν εὐχαριστήσω ἠφάνισα τοὺς δυστυχεῖς Ρῶσους· δὲν τοὺς εἶχον ὡραίους, ἤδη δὲ τοὺς ἔκαμνον δυσειδεῖς, φρικτὰ δυσειδεῖς, εἰς τρόπον ὥστε κατέστρεψα τὴν εἰκόνα μου. Ἀλλ' ἀδιάφορον εὐρισκόμην εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, καθ' ἑκάστην δὲ ἐπλησίαζα εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας...

— Ἀλλὰ, φίλτατέ μου, εἶπον πρὸς τὸν ζωγράφον, ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία δὲν μοῦ φαίνεται δυσάρεστος, ἕως ἐδῶ δὲ εὐρίσκω ὅτι τὸ ἀλεξιβροχόν ὑπῆρξε διὰ σὲ εἶδος προπτάτου ἀγγέλου.

— Ἄ! μόνον τούτο βλέπετε σύ, καὶ ὅμως τὸ τέλος συμπληροῦ τὸ ἔργον, καὶ θὰ ἴδῃς πῶς τὸ ἔργον συνεπληρώθη. Ἦτο πέμπτη καὶ ἐπρόκειτο νὰ γείνη ὁ γάμος μου τὸ προσεχὲς σάββατον. Καὶ τὴν πέμπτην αὐτὴν ἔβρεχεν, ἐγὼ δὲ ἐκαλυπτόμην πάντοτε μὲ αὐτὸ τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ ὁποῖον μοὶ ἔγεινε τόσο προσφιλές. Εἶχον κάμει τελευταίας τινὰς ἀγοράς, καὶ ἐβάδιζον βεβρηγμένος ἐξωθεν ἀλλ' ἐσωτερικῶς εὐτυχής, ὅταν αἰσθάνωμαι μίαν χεῖρα στηριζομένην ἐλαφρῶς ἐπὶ τοῦ βραχιονός μου. Ταύτοχρόνως γλυκεῖα φωνὴ μοὶ ἔλεγε:

— Κύριε, κύριε, σὰς παρακαλῶ...

Παρετήρησα τὴν συντροφόν μου. Ἦτο ὡραία τῆ νεανίας, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐκήρυξαν διαζύγιον μὲ τὴν ἀρετήν.

— Κύριε, εξηκολούθησε προσκολλημένη εις τὸν βραχίονά μου καὶ πηδῶσα παρ' ἐμοί, κύριε, εἰσθε εὐγενής, φαίνεσθε ὅτι εἰσθε εὐγενής... λαμβάνετε ὑπὸ τὴν προστασίαν σας τὸ ὑποκείμενόν μου καὶ τὴν *coalectar* μου; ... τὴν ἐφ' ἧς σήμερον διὰ πρώτην φοράν... Ἀλλά, τέλος, ἀδιαφορῶ διὰ τὴν *coalectar* μου, θὰ ἔχω ὅμως τὴν εὐχαρίστησιν νὰ περιπατήσω ὀλίγον μαζὶ σας.

Δὲν ἐδυνάμην ν' ἀποθήσω αὐτὴν τὴν γυναῖκα καὶ νὰ τὴν ἀφήσω ἐκτεθειμένην εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸν ἀνεμολ. Ἐξηκολουθῶμεν συμβαδίζοντες· ἐκείνη ἐκελάδει, ἐμυκτήριζε τὰ πάντα, ἐγὼ δὲ δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴ μειδιάσω ἀκούων τὰς εὐφρολογίας της... Πλὴν, φεῦ! ἐνῶ ἐκάμπτομεν μίαν ὁδόν, παρατηρῶ εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων ἀπ' ἐμοῦ ποῖον;... μάντευσε...

— Τὸν μέλλοντα πενθερόν σου;

— Ὅχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τρεῖς, τὸν συνταγματάρχην, τὴν σύζυγόν του καὶ τὴν Εὐγενίαν ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος μου ὡς νὰ ἐξεφύτρωσαν ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐτίναξα τὸν βραχίονά μου ὅπως ἀπαλλαγῶ τῆς συντροφῆς μου, ἀλλ' ἐκείνη ὄχι τόσον ἐκ τοῦ φόβου τῆς βροχῆς ὅσον ἐκ διαβολικῆς κακεντρεχεῖας ἐκρεμάσθη καὶ περιεπλέγη τοσοῦτον ἰσχυρῶς περὶ τὸν βραχίονά μου, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ σταματήσω ἀμηχανῶν. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἡ οἰκογένεια ἐπλησιάζει, μὲ ἀνεγνώρισεν, ἐποίησεν ἐν κίνημα, ἔστη πρὸς στιγμὴν, καὶ ἐξηκολούθησε βεδίζουσα πρὸς συνάντησίν μου. Τότε ἐνῶ διέβαινον πλησίον μου ὁ συνταγματάρχης ἀναστείλας τοὺς ὤμους μὲ παρετήρησεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἡ σύζυγός του μοὶ ἀπηύθυνε περιφρονητικώτατον μορφασμόν, ἡ δὲ Εὐγενία ἠρυθρίασε καὶ ἔκυψε πρὸς τὴν μητέρα της. Εἶτα ἀπεμακρύνθησαν καὶ οἱ τρεῖς, χωρὶς νὰ στραφῶσιν. Ἔστην ὡσεὶ ἀπολιθωθεῖς.

— Εἰξεύρεις τί μοῦ ἔκαμες; εἶπον πρὸς τὴν νέαν.

— Σοῦ ἔκαμα λοιπὸν τίποτε;

— Κατέστρεψες τὸν γάμον μου.

— Καὶ παρπονεῖσαι δι' αὐτό, ἀχάριστε!...

Προσεπάθησα καὶ πάλιν νὰ ἀπαλλαγῶ.

— Ὅσον δι' αὐτό, ὄχι! εἶπεν ἡ σύντροφός μου κρατοῦσα με σφιγκτὰ· εἶσαι ἀλεξιβροχόν μου καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν θάνατον.

Ἐκλείσα ὀρμητικῶς τὸ κατηραμένον ἐργαλεῖον, τὸ συνέτριψα ἐπὶ τῶν γονάτων μου καὶ τὸ ἐξεσφενδάθησα εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ· ἡ βροχὴ ἐπιπτε βαγδαία.

— Ἐγὼ σὲ σώζω καὶ σὺ μὲ πνίγεις! ἀνέκραξεν ὁ δαίμων μου καταλείπων με καὶ καγχάζων. Καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως.

Ἐτρεῖξα παρὰ τῷ συνταγματάρχῃ, ἀλλ' ἡ θύρα τῆς οἰκίας του ἦτο κλειστή. Ἐμείνα εἰς τὸν

οἶκόν μου ἐλπίζων ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ μοῦ ζητήσῃ ἐξηγήσεις. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἤρχισα νὰ μεγαθύνω ἐτι μᾶλλον τὸ στόμα καὶ τὴν μύτην τῶν κοζάκων μου, ἀλλ' οὐδεὶς ἦλθε. Δὲν εἶδον πλέον ψυχὴν ζῶσαν οὔτε ἐξω οὔτε εἰς τὰ παράθυρα. Μετώκησαν ἐν ἄγνοιᾳ μου χωρὶς ν' ἀφήσουν τὴν διεύθυνσιν των. Ἡ Εὐγενία, ὁ πατήρ της, ἡ μήτηρ της, ἦσαν πεπεισμένοι ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο ἐρωμένη μου, καὶ ὅτι μὲ κατέλαβον ἐξ ἀπροόπτου... Καὶ πῶς ν' ἀποδείξω πρὸς αὐτοὺς τὸ ἐναντίον;...

Ἐννοεῖς, τώρα; εἶπεν ὁ ζωγράφος, ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τὸ ἀλεξιβροχόν μου καὶ ἐκτιθέμενος μετὰ πικρᾶς χαρᾶς εἰς τὴν βροχὴν.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Ἡ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ὁ ὑγιὴς εἶνε σχεδὸν ὠραῖος. — Ἡ καλλονὴ εἶνε μέγα καὶ ὠραῖον πρᾶγμα. — Ὅλιγα περὶ τῆς μεταφορικῆς τῆς αἰσθητικῆς. — Κάθεδος εἰς ταπεινότερον ἔθνος. — Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτῆς καλλονήν. — Οἱ κλάδοι τοῦ φοίνικος καὶ αἱ πεῦκαι. — Ἐκαστος ἄς μὲν εἰς τὴν ἐτάχθη θέσιν.

E pure la civiltà richiude che il belle si congiunga col vero.

Καὶ ὅμως ὁ πολιτισμὸς ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ ὠραῖον συνδυάζεται μετὰ τοῦ ἀληθοῦς.

(Gioberti.)

La beauté me fait du bien en étant belle.

Ἡ καλλονὴ μὲ εὐεργετεῖ περικαλλῆς οὖσα.

(Victor Hugo.)

Ὅστις εἶνε ὑγιὴς, οὗτος διέτρεξεν ἤδη περισσότερο τοῦ ἡμίσεος τοῦ δρόμου, τοῦ φέροντος πρὸς τὴν καλλονήν. Πᾶσαι δὲ αἱ ὑγιεινὰ συμβουλαί, αἱ διδάσκουσαι τὸ ὑγιεινῶς τρῶγειν, τὸ ὑγιεινῶς οἰκεῖν καὶ τὸ ὑγιεινῶς ἐνδύεσθαι συντελοῦσι καὶ πρὸς τὴν ἀπόκτησιν τῆς καλλονῆς.

Πᾶν πλάσμα ἐξεληθὸν ὑγιὴς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς φύσεως εἶνε ὠραῖον, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ μειδιά ἢ ζωή. Πᾶσα δ' ἀντίθεσις, πᾶσα βλάβη, πᾶν κακόν τὸ ὅποιον ἐπιβάλλει τὸν πόνον ἢ προσβάλλει τὸ πλάσμα τοῦτο, καθιστᾷ αὐτὸ ἄσχημον. Διὸ ἡ ἄσχημία εἶνε πάντοτε ἀρρωστία ἢ τερατωδία, εἶνε πάντοτε ἀποπλάνησις πράγματος ἐξερχομένου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κύκλου, ἢ τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ τύπου. Πᾶν πλάσμα δὲ αἰσθάνεται τὴν ἀκοσμίαν τῆς ἄσχημίας, καὶ δι' ὅλων τῶν προσπαθειῶν, ἐναγωνίως, ἀκατασχέτως τείνει εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ καλλονῆς.

Πᾶν τὸ μετέχον ζωῆς ἐπιζητεῖ τὸ ὠραῖον, ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἐπιζητεῖ καὶ δημιουργεῖ αὐτό. Εἰς τὴν μυστηριώδη ἐκείνην κίνησιν τὴν ἀνυψοῦσαν πρὸς τὸ βέλτιον ὅλα τὰ δημιουργήματα τὸ ἄσχημον ἐπιζητεῖ τὸ ὠραῖον καὶ γίνεσθαι ὀλιγώτε-

ρον ἄσχημον, τὸ δὲ ὠραῖον ἐπιζητεῖ πάλιν τὸ ὠραῖον καὶ πολλαπλασιάζει αὐτό, ἐνῶ τὸ καθ' ἑαυτὸ τερατωδὲς ἀποθνήσκει, διότι εἶνε καταδικασμένον τάχιον ἢ βράδιον εἰς τὴν στείρωσιν. Εἰς τὸν γιγάντειον ὄριζοντα τοῦ σύμπαντος οἱ παραβλῶπες, οἱ ἀνάπηροι, οἱ δυσμορφοὶ ἀποτελοῦσιν ὡσεὶ μικρὰν κηλίδα ἐπὶ τοῦ προσώπου ὠραίας γυναικός, ὡσεὶ στίγματα ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ὅπως οἱ πλανήται καὶ οἱ ἡλιοὶ τοῦ ἡμετέρου οὐρανοῦ τείνουσι πρὸς ἓνα ἡλιον μεγαλύτερον, τὸν ὅποιον οὐδεὶς ποτε εἶδε, τοιοῦτοτρόπως οἱ χόρτοι καὶ τὰ δένδρα, τὰ ἐντομα καὶ οἱ ἄνθρωποι, ὁλόκληρος ὁ ὅμιλος τῆς ζωῆς φύσεως, τείνουσι διὰ μέσου τῆς ἀλύσεως μυριάδων γενεῶν νὰ μεταδώσωσιν ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τὴν λατρείαν τοῦ ὠραίου. Καὶ τὸ ὠραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος Θεός, πρὸς τὸν ὅποιον διευθύνονται αἱ διάνοιαι καὶ αἱ καρδίαι, ἡ δύναμις καὶ ἡ σκέψις ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι γεννῶνται ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου.

Ἡ φύσις ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἀκατέργαστον καὶ βρωμερόν. Ὁ πολιτισμὸς, ὅστις εἶνε ἡ τέχνη τοῦ ὠραίου, παρήγαγε τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Belvedere¹.

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ τρῶγειν, τοῦ πίνειν, τοῦ κοιμᾶσθαι, ταχέως ἰκανοποιοῦνται, οὔτε πρὸς πληρωσιν αὐτῶν ἠθέληεν εἶναι ἀπολύτως χρήσιμος ἢ ἀτμάμαξα καὶ ὁ τηλέγραφος. Ἀλλὰ πρὸς κατάκτησιν τοῦ ὠραίου, τοῦ ὁποίου συλλαμβάνομεν τὴν ἐννοίαν καὶ τὸ ὅποιον ποθοῦμεν, δὲν ἐξαρκοῦσιν ὅλαι μας αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ὅλαι μας αἱ τέχναι. Διότι ὑπεράνω τοῦ θόλου τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ ὑπεράνω τῆς εἰκόνης τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Ῥαφαήλου, ὑπεράνω τοῦ *Παραδείσου* τοῦ Δάντου καὶ τῆς *Πέμπτης Μαΐου* τοῦ Μαντζόνι, ὑπεράνω ὅλων τῶν καλλονῶν τούτων, διορῶμεν, βεβδάζομεν καὶ ποθοῦμεν καλλονὰς τελειοτέρας.

Ἡ δὴ τῆς τοῦ ὠραίου οὐδέποτε παρηγορεῖται. Τὸ ὠραῖον εἶνε ὁ ἄγνωστος ἡλιος πρὸς τὸν ὅποιον βαδίζει ὁλόκληρος ἢ ἀναριθμητος πληθὺς τῶν δημιουργημάτων. Καὶ αὐταὶ αἱ κατακτήσεις τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ δὲν γίνονται προσφιλεῖς, εἰ μὴ μόνον ὅταν ἔλαβον τὸ βάπτισμα τοῦ ὠραίου. Καὶ αὐταὶ αἱ μέγισται τῶν αἰσθησεῶν ἡδοναὶ δὲν ποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον εὐτυχῆ, εἰ μὴ μόνον ὅταν συνδυάζωνται μετὰ τοῦ παραγόντος καὶ δημιουργοῦντος ὠραίου, τοῦ μεταμορφοῦντος τὸ διπῶν ζῶον εἰς ἄνθρωπον σκεπτόμενον καὶ ἐλπίζοντα.

Ἐκαστον ὄν, ἐν ἀγνοίᾳ του, τείνει πρὸς τὸ ὠραῖον. Καὶ πᾶν ὠραῖον ἀντικείμενον εἶνε ὁ Βενιαμὴν τῆς φύσεως, ἠτις προστατεύει αὐτό, ὑπερασπίζεται αὐτό, καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς

¹ Ἀριστοτέλης τῆς ἐλληνικῆς γλυπτικῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ῥώμῃ.

ζωῆς κατορθοῖ ὅπως τοῦτο ἐπιζῆ τῶν ἀδυνάτων καὶ δυσμόρφων δημιουργημάτων. Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον τῶν βοτάνων καὶ τῶν ζῶων ὁ Πάρις προσφέρει πάντοτε τὸ μῆλον εἰς τὸ ὠραιότατον πλάσμα. Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσιν ἀσυνείδητον οὕτως εἰπεῖν λατρείαν, τὴν ὁποίαν τὰ ὄντα προσφέρουσιν εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄχι μόνον ὁ υἱὸς τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἐπιγνώσει διερμηνεύς αὐτῆς. Πρωτεύων μετὰ τῶν ἱερέων τοῦ ὠραίου, ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ αὐτὸ ἀπανταχοῦ, εἰς τὰ ἐγκατα τῆς γῆς καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἰς τὸν κόσμον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, εἰς τὸν κόσμον τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν σκέψεων, εἰς τὸν κόσμον τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἁρμονίας, παντοῦ ὅπου ἂν ἀνεγείρηται βωμὸς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ὠραίου. Φθάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος μέχρι τοῦ σημείου νὰ εὐρίσκη τοὺς κανόνας τοῦ ὠραίου ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν δημιουργόν.

Καὶ καθῆκον εἶνε παντὸς ἀνθρώπου ὄχι μόνον νὰ ἐπιζητῆ τὸ ὠραῖον ἐκτὸς ἐαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ποιεῖν ἐαυτὸν ὅσον ἐνεστιν ὠραῖον. Εἰς τὴν ἀκτάσγητον ἀνάγκην τῆς φύσεως τεινούσης πρὸς τὸ βέλτιον, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προσθέτῃ καὶ τὴν ἰσχυροτάτην βοήθειαν τῆς διανοίας του καὶ τῆς πείρας του. Οὗτος πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὸν ἴδιον ἐαυτοῦ τύπον, καὶ νὰ προσπαθῆν νὰ πλησιάζῃ τὸν τύπον τοῦτον ὅσον τὸ δυνατόν πρὸς τὸν αἰώνιον τύπον τῆς καλλονῆς.

Πᾶς ἄνθρωπος γεννηθεὶς ὑπὸ τὸν ἡλιον ἔχει τὸν ἴδιον ἐαυτοῦ τύπον τῆς καλλονῆς, διάφορον ἐκείνου ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τὸ ἰδανικόν τοῦ τύπου τούτου εἶνε πάντοτε ἀνώτερον ἡμῶν, κεῖται πάντοτε ὑπεράνω τῶν ἡμετέρων χειρῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ τηρῶμεν τὸν ἴδιον ἡμῶν τύπον καὶ νὰ πλησιάζομεν αὐτὸν πάντοτε πρὸς τὸ ἰδανικόν αὐτοῦ. Ἡ τελευταία πνοὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν πρέπει νὰ ᾔνη εἰς τελευταῖος πόθος πρὸς τὸ ὠραιότερον ἡμῶν, πρὸς ἓνα κόσμον καλλήτερον τοῦ ἡμετέρου.

Πᾶς ἄνθρωπος κατέχει ἀκτίνα τῆς ἀνθρωπίνης καλλονῆς. Οὐδεὶς δὲ τὰς κατέχει ἀπάσας. Ἐξαιρουμένων ὀλίγων ἀτυχῶν δυσμόρφων, καὶ δὴ ἀββύστων, οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶνε ἀπολύτως ἄσχημος. Ἐκαστος δ' ἔχει σπινθηρὰ τινα πρὸς τὸν ἀνταποκρίνεται ἄλλο πλάσμα, σπινθηρὰ συμπαιθεῖας, ὅπως δύο πυγολαμπίδες πτερυγίζουσαι εἰς τὰ σκότη θερινῆς νυκτός ἀνταλλάσσουσιν ἐρωτικὰς ἐκδηλώσεις διὰ τῶν φωτεινῶν αὐτῶν ἀκτίνων.

Γυνὴ τις ἔχει τὴν χάριν, ἀλλὰ μειονεκτεῖ κατὰ τὸ μεδίαιμα τῶν χειλέων. Ἄνηρ τις εἶνε Ἀπόλλων, ἀλλ' ὄχι Ἡρακλῆς. Εἶνε Ζεὺς, ἀλλ' ὄχι Ἐρως. Ἐκαστος δὲ πρέπει νὰ καλλιεργῇ

τήν ἰδίαν ἐαυτοῦ καλλονήν, τὴν τῶν ἰδίων ἐαυτοῦ τέκνων, τὴν τῶν προσφιλῶν εἰς αὐτὸν προσώπων.

Ἡ θεραπεία αὐτῆ τῆς καλλονῆς δὲν εἶνε οὔτε ἑλληνικὴ τρυφηλότης, οὔτε ἀνατολικὴ φιληθονία, ἀλλ' ὑποταγὴ εἰς τοὺς ἀγιοτάτους τῆς φύσεως νόμους. Καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀπέβαλε τοῦ ναοῦ τοὺς δυσμόρφους, οὔτε ἀνέχεται ἱερεῖς ἀναπήρους. Μὴ ἀξιοῦτε ἐπομένως νὰ ἔχητε ἐπιεικείαν ἀνωτέραν τῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπάτε τὸ ὠραῖον, τὸ ὁποῖον εἶνε μία τῶν μεγίστων δυνάμεων τοῦ κόσμου, καὶ τὸ ὁποῖον ὁ Πλάτων, ὁ ἐν σοφοῖς σοφός, ἔθετεν εὐθύς μετὰ τὴν υἰεῖαν, ὅτε ἀπηρίθμει τὰ μέγιστα μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν. Εὐθύς μετὰ τὴν υἰεῖαν καὶ... πρὸ τοῦ πλοῦτου.

Μὴ προσλαμβάνετε ποτὲ δανείους ψευδεῖς καλλονάς, διότι τὸ ψῆδος δὲν δύναται νὰ ᾔνε ὠραῖον, καὶ ἐνθυμήθητε, ὅτι ἡ ἐν ἐπιγνώσει λατρεία τοῦ ἀγνώστου τούτου Θεοῦ εἶνε ἔργον ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς.

Ὁ ὠραῖος μεταδίδει περὶ ἐαυτὸν πολλὴν χαρὰν. Τὸ ὠραῖον πλάσμα βαδίζει πάντοτε περιβαλλόμενον ὑπὸ ἀκτινοβόλου αἴγλης, ἥτις παρηγορεῖ τοὺς προσβλέποντας εἰς αὐτὸ ὀφθαλμούς, καὶ ἐμπνέει ἀγάπην εἰς πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν τύχην ν' ἀναπνέωσιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κυκλοῦ.

Ἐλεύσεται ποτε ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ ἐπιστήμη θὰ διδάξῃ τὸ δημιουργεῖν ἀνθρώπους ὠραίους, ὅπως ἡ τέχνη διδάσκει τὸ κατεργάζεσθαι ἀγάλματα τοῦλάχιστον συμμετρα. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦδε ἡ υἰεῖνὴ προφυλάττει ἀπὸ πολλῶν τερατωδῶν ἐκτροπῶν, ἀπὸ πολλῶν ἀσχημιῶν, διδάσκει δὲ νὰ μεταδίδωμεν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ τέκνα ἡμῶν τὸ προσφιλές τῆς υἰεῖας χρῶμα, τὸ ὁποῖον εἶνε ἡδὴ ἀληθὴς καλλονή. Περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἰκωμάτου ἐφ' οὗ στηρίζεται ὁ ἀνθρώπος, περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς οὕτως εἰπεῖν τοῦ σκελετοῦ, θέλει φροντίσει ἡ ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος. Ἄλλ' ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη καθιστᾷ ἡμᾶς κυρίους τοῦ δέρματος, τῶν βοστρύχων, τῶν ὀνυχῶν, ὀλοκλήρου εἰς ἓνα λόγον τῆς ἐξωτερικῆς περιφερείας τοῦ ἀνθρωπίνου περιβλήματος, τὸ ὁποῖον πρῶτον προσβάλλει τὸν ὀφθαλμόν, ὅτε θεωροῦμεν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα. Εἰς τὰς ὀλίγας σελίδας τοῦ βιβλιαρίου τούτου, καταβαίνοντες ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ γαληνιαίων ἐκτάσεων τοῦ ἰδανικοῦ εἰς τὴν ταπεινὴν τῆς πρακτικῆς ἀτραπὸν, θέλετε εὑρεῖ πολλὰ παραγγέλματα πρὸς συντήρησιν τῆς φυσικῆς καλλονῆς ἢ καὶ πρὸς δημιουργίαν ταύτης. Θέλετε εὑρεῖ ὄπλα ἀμυντικὰ κατὰ τῶν ἀπατηλῶν καλλονῶν, τὰς ὁποῖες πλάττουσι τὰ κοσμητικὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δελεάζουσι μὲν τὴν ματαιότητα, κατασπαταλῶσιν ὁμῶς τὴν εὐεξίαν ἡμῶν.

Ἀποκρούετε τὴν καλλονὴν ἐκείνην, ἥτις δὲν εἶνε θυγάτηρ τῆς υἰεῖας. Ἀποκρούετε τὴν καλ-

λονὴν ἐκείνην, ἥτις εἶνε εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν.

Ὁ ζήτησὶς τὴν καλλονὴν εἰς τὴν πεπάρτην σελίδα τῶν ἐφημερίδων, ἢ εἰς τὸ κομμωτήριον, εἶνε ὁμοίος πρὸς τὸν ζητοῦντα ἀδάμαντας ἐντὸς κοπῶνος, ἢ ἀρετὰς ἐντὸς τῶν εἰρητῶν. Οὗτος πρέπει νὰ μεταβάλῃ διευθύνσιν καὶ ὁδόν, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν καλλονὴν εἰς τὰ βιβλία τῆς υἰεῖνῆς καὶ τῆς ἠθικῆς.

Ζητεῖτε πρὸ πάντων τὴν καλλονὴν ὅπου αὐτὴ εὐρίσκειται, καὶ λάβετε ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκφέρων τὴν παραγγελίαν ταύτην οὐδαμῶς κρύπτομαι ὀπισθεν ἐνός λογοπαίγνιου ἢ ἐνός λογογράφου.

Εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος μὴ θέλετε νὰ ἔχητε τὰς καλλονὰς τοῦ τριακοστοῦ, οὔτε εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν ἀγωνιάτε διὰ νὰ ᾔσῃ περικαλλεῖς ὅπως κατὰ τὸ τριακοστὸν. Πᾶσα ἡλικία ἔχει τὴν καλλονὴν τῆς, ὅπως ἔχει καὶ τὸν τύπον τῆς. Δὲν ὑπάρχει μεγαλοφυῖα ἰκανὴ νὰ δημιουργήσῃ τὴν καλλονὴν ἐκτὸς τοῦ τύπου τῆς φύσεως. Δύναται τις νὰ πλαστογραφήσῃ, νὰ ὑποκριθῇ, δύναται ν' ἀνοίξῃ τὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ δι' ἀπάτης, ἀλλ' ἂς προσέξῃ ὁ ἱερόσυλος μὴ βιασθῇ νὰ ἐξέλθῃ μετ' αἰσχύνης.

Εἶνε τῶ ὄντι ὠραῖον τὸ βρέφος, τὸ ἐκ βρόδων καὶ κρίνων θεῖον ἐκεῖνο δοκιμῖον! Ὑπὸ τὸ ἀθῶον ἐκεῖνο μειδίημα, ὑπὸ τὴν ὁδοδακτύλον ἢ ἢ ἡλίου ὅστις ἀκόμη δὲν ἀνέτειλε, κρύπτεται μέλλον τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ ἐρηηνέυσῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὁποῖου εἶνε ἐπιγεγραμμένη ἡ λέξις ἀνθρώπος! — Ἐν Χ (ἐν ἄγνωστον) ἀνθρώπινον, τὸ ὁποῖον ἡδὴ ἀγαπᾷ καὶ εἰσέτι δὲν μισεῖ! Ὅποια καλλονὴ!

Καὶ τὸ παιδίον, δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο ὠραῖον; Ὁ ἥλιος τοῦ νοῦ δὲν λάμπει ἀκόμη διὰ τοῦ πύρινου αὐτοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλ' αἱ πρῶται ἀκτίνες χρυσαῖουσιν ἡδὴ τὰς κορυφὰς τῶν ἀπώτερων ὄρεων. Καὶ καθ' ἑκάστην περιμένεται μετὰ περιπόρου ἀγωνίας ἡ ἀνάτολὴ τοῦ ἀστέρου. Καὶ ἐν τούτοις τὸ παιδίον ψαλλίζει ἡδὴ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀθωότητος. Εἶνε ἡδὴ δηκτικόν, ἀλλ' ὄχι εἰσέτι κακόβουλον. Κινεῖται ὡς θύελλα, ὡς πυροπέχημα. Εἶνε ἐν ὄν ὄλον θέρη, ὄλον χαρὰ, ὄλον ἀπερίσκεψία. Εἶνε ἡδὴ γενομένη ἡμέρα.

Καὶ ὁ νέος, δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ Θεὸς τῆς καλλονῆς; Δὲν εἶνε ὁ Ἀπόλλων τοῦ ἀνθρωπίνου Ὀλύμπου; Ὁ νέος εἶνε ἀκόμη περιχρυσὸς ὑπὸ τῆς βροδίνης ἡσῆς, ἀλλ' ἡδὴ περιφλεγῆς ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου καὶ εὐώδης ὑπὸ τῶν θερμῶν ἀρωμάτων τοῦ κήπου τῆς ζωῆς. Ἀληθῶς δὲν εἶνε οὗτος ζῶσα ἀρμονία ἰσχύος καὶ εὐκαμψίας, δυνάμεως καὶ χάριτος; Δὲν ἔχει τὴν ἀστραπὴν τῆς

διανοίας καὶ τὴν λάμψιν τοῦ ἔρωτος; Δὲν ἔχει τοὺς κεραυνούς τοῦ Διὸς καὶ τὰ θελκτικὰ κάλλη τοῦ Ἀπόλλωνος; Δὲν εἶνε τὸ ὠραιότατον πλάσμα τῆς οἰκουμένης;

Καὶ ὁ μεσηλιξ δὲν εἶνε καὶ αὐτὸς ὠραῖος; Ἡ γαληνιαία ἠρεμία τῆς εἰς ἐαυτὴν πεποιθίας δυνάμεως, ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς στάσεως, ἡ εἰς ἀνδριάντα μᾶλλον ἢ εἰς εἰκόνα ἀρμόζουσα καλλονὴ, ἡ εὐγενὴς ὑπερηφάνεια καὶ ἀξιοπρέπεια, τὸ θάρρος ἀνευ τοῦ θράους, ἡ χάρις μετασχηματισθεῖσα εἰς δύναμιν, ταῦτα πάντα δὲν εἶνε τόσαι καλλοναὶ τοῦ θέρου τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς;

Καὶ τὸ γῆρας τοῦ υἰεῖος ἀνθρώπου δὲν εἶνε καὶ ἐκεῖνο πλήρες ποικίλων καλλονῶν; Δὲν εἶνε δι' αὐτὸ προωρισμένοι οἱ ἀμάραντοι τοῦ λυκόφωτος τῆς ἐσπέρας, ὁ ἤρεμος καὶ ἀνώδυνος κάματος, ἡ συμπαθὴς τρυφερότης τοῦ βλέμματος, αἱ ἐπάργυροι καλλοναὶ τοῦ πάγωνος καὶ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς, καὶ πᾶσα ἐκεῖνη ἡ ὀλυμπία μεγαλειότης μακροῦ βίου, διεληθόντος ἐν εὐγενεῖ ἀγῶνι καὶ ἐν ἐργασίᾳ;

Ὅχι, ὁ υἰεῖς ἀνθρώπος δὲν εἶνε ἄσχημος εἰς καμμίαν ἡλικίαν τῆς ζωῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἄσχημον, εἶνε τὸ παιδίον τὸ καλλωπιζόμενον ὡς νεανίας; εἶνε ὁ νεανίσκος ὅστις βιάζει τὰ ἐφηβικὰ αὐτοῦ χεῖλη ὅπως στολίσῃ αὐτὰ διὰ θελγήτρου ἀνήκοντος εἰς ἡλικίαν ὠριμωτέραν. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε φοικῶδες νὰ τὸ βλέπη τις, εἶνε ὁ ρυτιδωμένος γέρον ἢ φέρον μελανούς ὡς τὸν ἔβενον βοστρύχου, εἶνε ὁ ἀνθρώπος ὁ μεταμορφωμένος ὀλοκλήρος ὡσεὶ ψῆδος ζῶν, ὡσεὶ πλαστογραφημένον συναλλαγμᾶ, ὡσεὶ μεταμφισμιμένος ὡς ἐν ἀποκρῶ ἀλλ' ὑποκρινόμενος πρόσωπον σοβαρόν, ὁμοίος πρὸς παραψιδίαν προκαλοῦσαν τὸν θρήνον.

Εἶνε ὠραῖος ὁ φοῖνιξ ἢ ἐκ τῶν φειδωλῶν ἄμμων τῆς ἐρήμου γνωρίζων νὰ ἐξάγῃ τόσον χυμόν, δι' οὗ ἀποστάζει τὸ μέλι τῶν καρπῶν του; ὁ παρηγορῶν ἀπὸ τῆς φλογεροῦς ζήρασις τῶν τροπικῶν διὰ τῶν μακρῶν ἀειθαλῶν βοστρύχων του. Ἄλλ' εἶνε γελοῖος ἐν τοῖς φυτοκομαίσις τῆς Νορβηγίας ὁ μικρὸς ἐκεῖνος κορμὸς τοῦ φοίνικος, ὁ ἐκ τῆς πλινθίνου φυλακῆς του προβάλλων τὸν βραχίονα καὶ ὡσεὶ ὀργίλον κλάδον του.

Εἶνε μεγαλοπρεπὴς ἢ ἐπὶ τοῦ ἀλπινεῖου βράχου πεύκη ἢ ὑψοῦσα τὴν σεβαστὴν καὶ ὑπὸ τῆς χιόνος ἐπάργυρον κεφαλὴν τῆς, καὶ διὰ τῆς θερμινούσης τοὺς πόδας αὐτῆς χλόης διατηροῦσα αἰωνίως τὸ πράσινον χρῶμα τῶν κλάδων τῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ Ἰουλίου καὶ ὑπὸ τὰ πάγη τοῦ Ἰανουαρίου. Ἄλλ' εἶνε γελοῖα ἢ ἐλάτῃ τῆς Νορ-

βηγίας, ἢ ἐν θερμῷ κήπῳ τῆς Ἰταλίας προτάσσουσα ὄνομα μεγαλύτερον τοῦ ἀναστήματός της.

Ὡ ἀνθρώπινοι φοίνικες, ἀφίσσατε τὰς χιόνους εἰς τὴν πεύκην!

Ὡ ἀνθρώπινα ἐλάται, ἀφίσσατε τὸν γλυκὺν τοῦ φοίνικος καρπὸν εἰς τὸν φοίνικα!

Ἐκάστη καλλονὴ ἔχεται τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν. Ἐκάστη καλλονὴ ἔστω ἀληθὴς!

(Ἔπειτα συνέχεια).

ΑΙ ΝΕΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ

Τορπίλλαι καὶ τορπιλλοφόρα.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς τορπίλλης καὶ τῶν τορπιλλοφόρων, τῶν φοβερῶν τούτων ὀργάνων, παρήγαγεν ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ ναυτικοῦ πολέμου πλήρη ἐπαναστάσιν. Ἀπασα ἡ ἀρχαία τακτικὴ κατεστράφη, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρξε δυνατόν νὰ γείνη οὐδὲν κρίσιμον πείραμα — καθόσον δὲν ἐγένοντο μεταξὺ τῶν μεγάλων ναυτικῶν δυνάμεων πόλεμοι ἐν οἷς τὰ τορπιλλοφόρα νὰ δυνηθῶσι νὰ διαδραματίσωσι πρόσωπόν τι — κατανοοῦμεν ὅτι, ὅταν συζητῶμεν περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας τῶν διαφόρων στόλων, συζητοῦμεν περὶ ἀγνώστου. Οὕτω δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο συγκινεῖ οὐ μόνον τὸν ναυτικὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον καὶ ἅπαν τὸ κοινόν. Ἄν ἀναγνώσῃ τις ἀπάσας τὰς σπουδαίας γαληνικὰς ἐφημερίδας ὡς καὶ τὰς εἰδικὰς ἐφημερίδας, θέλει ἰδεῖ πόσον ὁ ναυτικὸς κόσμος εἶνε ἀνήσυχος ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰσόδου τοῦ νέου τούτου μαχητοῦ, ὅστις ἀνέτρεψε διὰ μιᾶς πάσας τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος.

Καὶ τῶ ὄντι, τὸ τορπιλλοφόρον ἐμπνέει εἶδος βαθείας καὶ μυστηριώδους ἐντυπώσεως καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ναύταις ἡ ἀκόλουθος περίοδος ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Γκουζάρ «Τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν — Ὁρωρηκὰ καὶ τορπιλλοφόρα» εἶνε καταπληκτικὴ ἀπόδειξις. «Εἶνε περιεργότατον, λέγει ὁ ἀρχαῖος ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν, καὶ διδασκτικώτατον νὰ σπουδάσωμεν, ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν ἐν προσποιητῇ μάχῃ, τὴν ἠθικὴν κατὰστασιν τῶν πληρωμάτων τῶν θωρηκῶν, ἅτινα γνωρίζουσιν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα θέλουσι προσβληθῆ παρὰ τῶν τορπιλλοφόρων. Ἐνῶ ἔτι ἡ σελήνη εἶνε ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ γνωρίζουσιν ὅτι τὰ τορπιλλοφόρα δὲν θέλουσι παρουσιασθῆ, εἰσὶν οἱ ἄνδρες ἐν προφανεῖ καταστάσει νευρικῆς ταραχῆς. Ἐσθίμανεν ἡ κατάκλισις, ἀλλ' οὐδεὶς κατεκλίθη, ἅπαντες εἰσιν ἐκεῖ, ἀγωνιῶντες, ἐξερεινῶντες τὸν ὀρίζοντα, παρεξηγούντες τὸν ἐλάχιστον κρότον. Εἶτα ἡ σελήνη εξαφανίζεται, ἡ πολεμικὴ ἐγερσις σημαίνει πανταχοῦ, καὶ ἡ ἀγωνία διπλασιάζεται. Τέλος δὲ οἱ σκοπινοὶ ἀγγέλλουσι τὸν

έχθρον και ἄρχονται κατ' αὐτοῦ πυρός διὰ τῶν μυδραλλιοβόλων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης μέχρις ἐκείνης, καθ' ἣν αἱ ἠλεκτρικαὶ ἀκτίνες ἐπὶ τέλους τὸ συναντῶσιν, ἡ ἀγωνία πάντων εἶνε ἀληθῶς ἀλγεινὴ και ἐκδηλοῦται διὰ προφανῶν συμπτωμάτων.

Νὰ ὑποπτεύῃ τις τὸν ἔχθρον—και τίνα ἔχθρον;—τόσῳ πλησίον αὐτοῦ! Νὰ διαλογίζηται μὴ οὗτος εἶνε ἴσως ἤδη ἐν βολῇ τορπίλλης και νὰ μὴ διακρίνῃ αὐτόν: νὰ ὑποκύψῃ χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερασπισθῇ, χωρὶς νὰ βάλῃ μίαν κἄν βολὴν τηλεβόλου! Εἶτα, αἰφνης φαίον τι σημεῖον ἀναφαίνεται ἐν ταῖς φωτειναῖς ἀκτῖσι. Φαίνεται ὅτι κτύπημά τι μαγικῆς βλάβου μετεμόρφωσε τὸ πᾶν ἐπὶ παρουσίᾳ γνωστοῦ κινδύνου: ἕκαστος ἀναλαμβάνει τὴν ἀταραξίαν του και τὴν ψυχραμίαν του... »

Ἡ ἀόριστος αὕτη, ἀλλ' ἀλγεινὴ συγκίνησης ἐξηγεῖται ἀναγινωσκομένης τῆς δραματικῆς διηγήσεως τῆς προσβολῆς σινικοῦ θωρηκτοῦ παρὰ γαλλικοῦ τορπιλλοφόρου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Φου-Τσεού.

« Ἡ ἐνέργεια τοῦ τορπιλλοφόρου εἶνε τρομερὰ, λέγει ἡ ἔκθεσις, οἱ ὀδηγοῦντες δὲ τοῦτο διατρέχουσι τὸν σοβαρώτερον κίνδυνον. Ἐν μόνον τῶν ογκωδῶν βλημάτων τοῦ ἔχθρου δύναται νὰ τὸ κατακερματίσῃ, και ὅταν τὸν πλησιάσῃ, τὰ πολυβόλα και ὁ τυφεκισμὸς θέλουσιν ἐπενέγκει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος του ὀλεθρίας φθοράς. Οὕτω δὲ ἡ ἐπὶ τορπιλλοφόρου ἐπιβίβασις εἶνε διπλωμα ἀνδρείας. Φαντάζεσθε τὸν ἀξιωματικόν, διοικητὴν τορπιλλοφόρου λαμβάνοντα διαταγὴν νὰ μεταβῇ ὅπως βυθισθῇ ἔχθρικόν σκάφος; Πᾶς κίνδυνος δι' αὐτόν. Ἡ θάλασσα, ἡ κρύπτουσα και προστατεύουσα αὐτόν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ἐκστρατείας του, μέλλει ἴσως μετὰ στιγμὴν νὰ κυλίῃ τὸ πτώμα του. Ὁ ἀντίπαλος μέλλει νὰ τὸν κατακεραυνοβολήσῃ διὰ βροχῆς χάλυβος, χυτοσιδήρου και μολύβδου. Αὕτη εἶτι ἡ τορπίλλη ἡ μεθ' ἑαυτῆς φέρουσα τὸν τρόμον, δύναται νὰ πληχθῇ παρὰ βλήματος και νὰ διαρρηχθῇ ἀνατινάσσουσα τὸ τορπιλλοφόρον.

Ἡ μάχη ἤρξατο. Τὰ σκάφη τοῦ στόλου ἤρξαντο τοῦ πυρός. Αἱ ὀβίδες πίπτουσι βροχηδὸν πανταχόθεν. Ἐν τῶν ἡμετέρων καταδρομικῶν, κωνοβολούμενον ἐκ τοῦ δεξιῦ πλευροῦ παρὰ φρουρίου ἐκ δώδεκα πυροβόλων Κρούπ, προσεβλήθη ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ παρ' ἔχθρικοῦ θωρηκτοῦ. Σῆμά τι ἀναβιβάζεται ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τῆς ναυαρχίδος και τὸ τορπιλλοφόρον ἐκινεῖ. Ὁ ἔχθρος κατασκοπῶν βλέπει τὴν κίνησιν. Γινώσκει τὸν ἀπειλοῦντα αὐτόν κίνδυνον και συγκεντρῶν πάραυτα ἅπαν τὸ πῦρ του ἐπὶ τοῦ μικροῦ τούτου φαιῶ σημείου, ὅπερ προχωρεῖ ταχέως πρὸς αὐτόν. Τρία μίλλια τοὺς διαχωρίζουσι και ἀπαιτοῦνται διὰ τὸ τορπιλλοφόρον δέκα μόνον λεπτὰ ὅπως τὰ δι-

ανύσῃ. Ἐὰν δὲ δὲν βυθισθῇ πρὶν διατρέξῃ τὴν ἀπόστασιν ταύτην, τὸ θωρηκτὸν ἀπώλετο. Ὁθεν οἱ πυροβοληταὶ σκοπεύουσι τὰ πυροβόλα μετ' ἀκριβοῦς φροντίδος. Αἱ πρώται ὀβίδες διέρχονται ἀκριβῶς μακρὰν, ἀλλὰ τὸ ρίμμα διωρθώθη και ἤδη πίπτουσι τόσῳ πλησίον τοῦ τορπιλλοφόρου, ὥστε ἀναρίπτουσι τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος του. Ἰδοῦ μία πίπτουσα ἐπὶ τῆς πρόρας. Πίδαξ ὕδατος ὑψηλὸς κατὰ δέκα μέτρα ἀποκρύπτει τὸ τορπιλλοφόρον, ὁ ἔχθρος τὸ νομίζει βεβουθισμένον και ἐκβάλλει ἐν ἄπειρον οὐρρά! Ἀλλὰ τὸ βλήμα ἀνεπήδησε και διήλθεν ἄνωθεν. Ὁ πίδαξ ἀναπίπτει ὡς βροχὴ και τὸ γενναῖον μικρὸν σκάφος ἀναφαίνεται, διαρρέομενον ἐξ ὕδατος ὡς εἰ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης και τρέχον πάντοτε ὀλοταχῶς ἐμπροσθεν νέας ἀπειλῆς θανάτου.

Εἰσὶν ἐννέα ἐν ὄλῳ ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου σκάφους και βαίνουσι ὅπως προσβάλωσιν εἰδός τι λευθάναν, ἐφ' οὗ ἐπιβαίνει πολυἀριθμὸν πλήρωμα. Δὲν εἶνε πάλῃ ἐνός κατὰ δέκα, ἀλλ' ἐνός κατὰ ἑκατόν. Οὐδεμία λέξις ἀπηγγέλθη ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων παραγγελμάτων. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οὗς ὁ θάνατος ἐγγίζει διὰ τοῦ δακτύλου, εἰσὶ σιωπηλοὶ και σύννοες. Καὶ μὴ νομίσητε ὅτι ἀδιαφοροῦσι περὶ τοῦ κινδύνου. Δὲν σκέπτονται τούναντιον ἢ περὶ τούτου. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τοῦ δερματός τωρ, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐπιχειρήσεως. Δέον ὅπως ἡ τορπίλλη δῆξῃ τὰ πλευρὰ τοῦ ἔχθρικοῦ σκάφους. Μετὰ ταῦτα, ἐὰν βυθισθῶσι, τόσῳ χειρότερα!

Πάντες οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσι προσηλωμένοι, πάντα τὰ νεῦρά εἰσι τεταμένα πρὸς τὸν ἐπιτευκτέον σκοπόν. Δὲν ἀπέχουσι πλέον ἢ πεντακόσια μέτρα. Τὰ βλήματα τῶν πολυβόλων συμμίνγνυται μετὰ τῶν ὀβιδῶν και σαροῦσι τὸ κατάστρωμα. Πάντα τὰ ξύλινα μέρη κατακόπτονται παρὰ τῶν σφυρηλάτων βολιδῶν. Διαρκῆς πῦρ τυφεκίου ἄρχεται ἐκ τῶν θωρακίων τοῦ ἔχθρου, και αἱ βολίδες, διερχόμεναι διὰ τῶν σπανίων ἀνοιγμάτων, ἔθηκον ἤδη τρεῖς ἄνδρας ἐκτὸς μάχης. Εἰσὶ κατακλιμένοι ἐν τῇ γωνίᾳ, εἰς ἣν ἠδυνήθησαν νὰ συρθῶσι, διότι δὲν ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ κειθῶσι περὶ αὐτῶν και δὲν θέλουσι δυνηθῇ ν' ἀσχοληθῶσι περὶ τῶν τραυματιῶν ἢ μετὰ δύο λεπτὰ, ὅταν ἡ τύχη πάντων ἀποφασισθῇ.

Τὸ τορπιλλοφόρον μέλλει νὰ ἐγγίσῃ τοῦ σκοποῦ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκστρατείας ἐξησφαλίσθη, διότι τὸ ρίμμα τῶν ὀβιδῶν εἶνε ἀνίσχυρον ἀπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης ἀποστάσεως. Ὁ τυφεκισμὸς δὲν δύναται νὰ βυθίσῃ τὸ τορπιλλοφόρον, δὲν δύναται ἢ νὰ φονεύσῃ ἀνθρώπους... τούτο δὲν εἶνε σπουδαία ὑπόθεσις!

Ἦδη δέον ὁ πλοίαρχος νὰ ἔχῃ διαγνωστικὸν ὄμμα και ἀταραξίαν, οἱ ἄνδρες του δέον νὰ ἐκτελῶσι τὰς διαταγὰς του με ταχύτητα ἀστρα-

πῆς, διότι ἡ τορπίλλη βαλλομένη ἐν δευτερόλεπτον ταχύτερον θέλει ἀποτύχει τοῦ κεραυνοβόλου ἀποτελέσματος τῆς, και ἐὰν βραδύνωσιν ἐπὶ ἐν δευτερόλεπτον, τὸ μικρὸν σκάφος θέλει θραυσθῇ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος κατὰ τῶν πλευρῶν τοῦ ἰσχυροῦ του ἀντιπάλου.

Ἐγγίζουσι σχεδὸν πρὸς τὸ ἔχθρικὸν σκάφος. Αἱ διὰ τῆς χειρὸς ριπτόμεναι χειροβομβίδες ἀναπηδῶσι διαρρηγνύμεναι. Εἰς ἀνὴρ φονεύεται, ὁ πλοίαρχος τραυματίζεται φρικωδῶς εἰς τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ συνέχων ἑαυτὸν δι' ὑπερτάτου ἀγῶνος, συγκατούμενος εἰς τὸν τοῖχον, μένει ἐτι ὄρθιος. Πελιδνός, περιρρέομενος ἐξ αἵματος, φοβερός ἐξ ἀταραξίας και γενναϊότητος, ἔχων τὸ ὄμμα πάντοτε προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ἔχθρου: «—Προσοχή!... Ρίψατε!!!

Τὸ τρομερὸν μηχανήμα ἐρρίφθη. Ἐν κύμα ἀκόμη παράγεται και φρικώδης κριγμὸς ἀκούεται, παρακολουθούμενος ὑπὸ πενθίμου κραυγῆς ἄλγους. Ὁ πυγμαῖος ἐνίκησε τὸν γίγαντα!

—Ἐπὶ δεξιὰ ὄλωσ!—και τὸ μικρὸν σκάφος, στρεφόμενον ταχέως περὶ αὐτό, ἀπομακρύνεται ὀλοταχῶς, ἐνῶ τὸ ἔχθρικὸν θωρηκτὸν βυθίζεται ἐν τοῖς κύμασι.

Μετὰ δέκα λεπτὰ, ἐπανευρίσκειται ἐν τῇ θέσει του παρὰ τῷ ναυάρχῳ, ὅστις προσκαλεῖ τὸν πλοίαρχον ὅπως τὸν συγχαρῇ. Φέρουσι αὐτόν ἐπὶ φορείου. Κατὰ τὸν χρόνον τούτον ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Νέος ἀγὼν μέλλει ἴσως νὰ καταστῇ ἀναγκαστός. Ταχέως διορίζεται προσωρινὸς πλοίαρχος και τέσσαρες ἄνδρες ὅπως συμπληρώσωσι τὸ μικρὸν πλήρωμα, και ἰδοῦ τὸ τορπιλλοφόρον ἕταιμον ὅπως ἐκτελέσῃ νέαν ἀποστολήν. Ἐπιβιβάζονται νέοι ἥρωες.»

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

N. K. ΓΟΥΑΙΜΒΕ

Λοχαγὸς τοῦ Πυροβολικοῦ.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ

Ἦτο χειμὼν και ἐκαθήμεν μετὰ τοῦ πάππου μου πλησίον τῆς ἐστίας.

—Αὐτὴν τὴν ἐσπέραν, παιδί μου, μοὶ εἶπεν ὁ ἐξαίρετος γέρον, θὰ σοῦ διηγηθῶ ὅχι μῦθον, διότι εἶσαι πλέον μεγάλος, ἀλλὰ κατὰ ἄλλο, τὸ ὅποιον νὰ σοῦ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ζωὴν σου.

—Λοιπὸν, παππούλη, ἀπήντησα, λέγε, σὲ ἀκούω.

Ὁ γέρον ἤνοιξε τὴν ἀργυρᾶν ταμβακοθήκην του, ἔλαβε μίαν πρέζαν ταμβακού, τὴν ἔφερεν εἰς τὴν ρινά του, ἔθεσε τὴν ἀριστερὰν κνήμην του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς και ἐξηκολούθησε.

—Σὲ προειδοποιῶ, παιδί μου, ὅτι θὰ σοῦ διηγηθῶ πράγματα σοβαρὰ.

—Τὰ σοβαρὰ ποτὲ δὲν με κουράζουσι ὅταν μοῦ τὰ διηγηθῶσι ὁ παππούς.

Τὴν παιδικὴν ταύτην κολακείαν ἀκούσας ὁ γέρον ἐμειδίασε.

—Νὰ ἐνθυμῆσαι καλὰ, μικρὲ μου, τὸ ῥητόν: Ποτὲ καὶ μὴν ἐκδέσσαι πρὶν στρώσης τὸ κρεβάτι σου!

—Ἀλλὰ, παππούλη μου, αὐτὸ δὲν τὸ καταλαμβάνω πολὺ καλὰ. Εἶπέ μου, σὲ παρακαλῶ, τί σημαίνει;

—Ἐχεις δίκαιον, παιδί μου. Πρέπει νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω. Αὐτὸ λοιπὸν σημαίνει ὅτι ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος ποτὲ δὲν πρέπει νὰ διδῇ ὅλα ὅσα ἔχει πρὶν ἀποθάνῃ.

Προφανῶς αὕτη ἡ ἐξήγησις καθίστα μὲν τὸ ῥητόν σαφέστερον, ἀλλ' ἦτο πολὺ μελαγχολικὴ. Τὰ παιδιὰ θλίβονται, και δικαίως, ὅταν ὁμιλῇ τις πρὸς αὐτὰ περὶ θανάτου.

Ὁ παππούς μου τὸ ἐνόησε και ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ.

—Σὲ προειδοποίησα ὅτι θὰ σοῦ ὁμιλήσω διὰ πράγματα σοβαρὰ. Θὰ σοῦ διηγηθῶ ὅχι μῦθον ἀλλ' ἀληθινὴν ἱστορίαν, τὴν ὅποιαν ἐνθυμοῦμαι, διότι ἔγεινεν ὅταν ἦμην νέος.

Ἄκουσε λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν και νὰ τὴν διηγηθῆς και σὺ εἰς τὰ ἐγγόνια σου, διότι εἶνε διδακτικὴ. Πρέπει νὰ τὴν εἰξέυρουσι ὅλοι αἱ οἰκογένειαι.

Πρὸ ἐξῆντα περίπου χρόνων ἐγνώρισα γέροντα σεβάσμιον ὀνομαζόμενον Χαρίδημον * * *. Εἶχεν ἀναχωρήσει μικρὸς με εἰκοσι μόνον φράγκα, ὅταν δὲ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, εἶχε περιουσίαν τριακοσίων χιλιάδων φράγκων. Δι' αὐτὸ τὸν ὠνόμασαν ὁ πλούσιος.

Ἡ σύζυγός του ἀπέθανε και εἶχε μόνον μίαν θυγατέρα δεκαεννέα ἐτῶν. Ἡ θυγάτηρ του ἦτο ἡ μόνη χαρὰ του, και τὸ προσφιλέστερον ὄνειρόν του ἦτο νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ με ἕνα καλὸν νέον πρὶν ἀποθάνῃ. Πρῶτὸ λοιπὸν και ἐσπέρας παρεκάλει τὸν Θεὸν εἰς τὴν προσευχὴν του νὰ τοῦ στείλῃ ἕνα καλὸν γαμβρόν.

Ἡ Μαρία, (τοιοῦτοτρόπως ὀνομάζετο ἡ θυγάτηρ τοῦ γέροντος) ἦτο πλουσία και ὠραία, ὁ δὲ Θεὸς βεβαίως θὰ τῆς ἔστειλε καλὸν σύζυγον.

Ἐπαρουσιάσθησαν δέκα ἢ δώδεκα, ἀλλ' ὁ Χαρίδημος ἐπροτίμησεν ἐκείνον, τὸν ὅποιον ἠγάπα ἡ θυγάτηρ του. Ὁ νέος ἦτο καλός: εἰξέυρεν ὀλίγον ἀπὸ ὅλα, εἰξέυρεν ὀλίγα γαλλικά, ὀλίγον χορὸν, ὀλίγην μουσικὴν, ὀλίγην ζωγραφικὴν, δὲν εἰξέυρεν ὅμως κανὲν ἐπάγγελμα.

Ἀλλὰ τούτο δὲν ἔβλαπτε: μήπως ἡ νέα δὲν ἦτο πλουσία και διὰ τοὺς δύο;

Ἀποῦ ἔγεινεν ὁ γάμος, ὁ γέρον Χαρίδημος ἐπροσκάλεσε τὰ τέκνα του και τοὺς εἶπε:

«—Πολὺ καλὰ καταλαμβάνετε, παιδιὰ μου, ὅτι τίποτε δὲν ἀγαπῶ εἰς τὸν κόσμον περισσό-

ρον από σάς. Ἐγὼ τώρα εἶμαι γέρον· εἰς τί θὰ μοῦ χρησιμεύουν τὰ χρήματα; Ἐπροσκάλεσα λοιπὸν τὸν συμβολαιογράφον· εὐρίσκεται εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον μετὰ τὰ χαρτιά του, τὴν πέραν καὶ τὸ μελανοδοχεῖόν του. Θὰ σὰς παραχωρήσω ἀπὸ τώρα ὅλην τὴν περιουσίαν μου, καὶ οὔτε λεπτόν θὰ κρατήσω. Ἀλλὰ θὰ μὲ γηροκομήσετε σεις, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι πλησίον σας τίποτε δὲν θὰ στερηθῶ.»

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγος τῆς ἐβρίθθησαν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ γέροντος, τὸν ἠσπάζθησαν καὶ τοῦ ἐξέφρασαν ἀπείρους εὐχαριστίας.

Ὁ συμβολαιογράφος συνέταξε τὸ ἔγγραφο, ὁ γέρον τὸ ὑπέγραψε, τὸ δὲ ἀνδρόγυνον ἐγένετο πλούσιον.

Ἐπὶ ἑξὶ μῆνας τὰ πράγματα ἔβαινον κατ' εὐχὴν. Οἱ σύζυγοι μεγάλως ἐπεριποιούντο τὸν γέροντα, ὁ ὅποιος παρεχώρησε πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν γενναιοδωρίαν ὅλην τὴν περιουσίαν του. Ἐφρόντιζον νὰ ἰκανοποιῶν ὅλας τὰς ἐπιθυμίας του καὶ νὰ ἐκτελοῦν καὶ τὰς ἐλαχίστας φαντασιοπληξίας του.

Οἱ σύζυγοι εἶχαν ἀμαζαν, τὴν ὅποιαν ἐδώρησε πρὸς αὐτοὺς ὁ γέρον. Ὁ Χαριδῆμος ἐξήρχετο λοιπὸν εἰς τὸν περίπατον μετὰ τὴν ἀμαζαν, εἶδιδε γένηματα εἰς τοὺς φίλους του, ὅταν τοῦτο τὸν πύχαιριστε καὶ μεταχειρίζετο τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ του ὡς νὰ ἦτον ἰδική του.

Τὸν ἑνατὸν μῆνα συνέβη ἕξαφνα μικρὰ ψυχρότης.

Οἱ σύζυγοι ἔλεγον μεταξὺ των ὅτι ὁ γέρον ἦτο ὀλίγον ἀδιάκριτος, ὅτι ἐκούραζε πολὺ τὰ ἄλογα, καὶ ὅτι διόλου δὲν ἔβαζεν νερὸν εἰς τὸ κρασί του.

Τὸν δέκατον μῆνα ὁ ὑπρέτης ἔκαμε πρὸς τοὺς συζύγους τὴν παρατήρησιν, ὅτι ὁ γέρον ἔκαὶ πολὺ κερὶ.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους ὅλοι ἡμοῦ ἐστραβοκύνταζαν τοὺς φίλους του, καὶ κρυφίως ἔδερναν τὸν σκύλον του.

Ὁ γέρον Χαριδῆμος ἐνόησεν ὅλα αὐτὰ, ἐλυπήθη πολὺ, ἀλλὰ τίποτε δὲν ἀπέδειξεν.

Ἠλπίζεν ὅτι ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ μετεβάλλετο.

Τὸν δέκατον τρίτον μῆνα ἐγένετο γάμος πτωχὸς ἐνυμφεῖτο πτωχὴν. Ὁ γέρον ἠθέλησε νὰ στείλῃ ὡς δῶρον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους μελανόμενος ἕνα βαρελάκι κρασί, ἀλλὰ τὰ τέκνα του τοῦ εἶπον·

«— Πατέρα, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν μας εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σου, ἀλλὰ διὰ ἀτομικὴν σου χρῆσιν· πολὺ ὅμως θὰ λυπηθῶμεν ἂν χαρίζης εἰς τοὺς ἄλλους τὰ πράγματα τῆς οἰκογενείας σου.»

Ὁ γέρον ἐστέναξε πικρῶς καὶ ἔκαμε τὴν ἐπομένην σκέψιν·

«— Βέβαια, ἕκκαμε μεγάλην ἀνοησίαν.»

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτον ἀνθρώπος ἐξυπνος, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως·

«— Αὐτὸ βέβαια εἶναι δυσάρεστον, ἀλλ' ὑπάρχει θεραπεία τοῦ κακοῦ.»

Τὴν ἐπαύριον τῆς ἀξιοσημειωμένου ἐκείνης ἡμέρας ὁ γέρον κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα·

Ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν του, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς ὑπρέτας νὰ μὴ τὸν ἀνησυχῆσουν.

«— Ἐγὼ, εἶπε, σπουδαίαν ὑπόθεσιν, ὑπόθεσιν συμφέροντος.»

Ἐκάθισεν ἀκολουθῶς πλησίον εἰς τὴν τράπεζαν, ἤνοιξεν ἕν συρτάριον, καὶ ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ἕν σακκίδιον.

Μέσα εἰς τὸ σακκίδιον ὑπῆρχον χρυσᾶ εἰκοσάφραγκα.

Μέχρι τῆς μεσημβρίας ἐμέτρα τὰ ἴδια εἰκοσάφραγκα, καὶ τὰ ἐκούδουζεν ἀρκετὰ δυνατὰ διὰ ν' ἀκούσουν τὸν ἦχον ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της.

Ἐφθασεν ἡ ὥρα τοῦ προγεύματος. Ἐστειλαν τὸν ὑπρέτην νὰ τὸν προσκαλέσῃ νὰ καταβῇ εἰς τὸ φαγητόν, ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπε πρὸς τὸν ὑπρέτην·

«— Εἰπέ τους ὅτι τοὺς παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ περιμένουν. Σήμερον δὲν πεινώ· ἔπειτα ἔχω καὶ πολλὴν ἐργασίαν.»

Καὶ ἐξηκολούθει μετρῶν τὰ εἰκοσάφραγκα.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της ἀκουσάντες τὸν ἦχον ἔτρεξαν μετὰ τὰ χειρόμακτρα περὶ τὸν λαμόν.

«— Καλὴ πατέρα, ἠρώτησεν ἡ Μαρία, ποῦ ἦρες τόσα πολλὰ χρήματα, ἀφοῦ ὅταν ὑπανδρευθῆκα μοῦ ἔδωκες ὅλην τὴν περιουσίαν σου καὶ ὅλα τὰ χρήματα σου;»

«— Ἀγαπητὴ μου κόρη, ἀπήντησεν ὁ γέρον, εἶνε πληρωμὴ χρέους, τὸ ὅποιον ἐνόμιζα χαμένον. Εἶνε, νομίζω, τριάντα χιλιάδες φράγκα. Ἐχω σκοπὸν νὰ σὰς τὰ χαρίσω καὶ αὐτὰ, καὶ πρέπει νὰ προσκαλέσητε τὸν συμβολαιογράφον.»

Ἀμέσως προσεκλήθη ὁ συμβολαιογράφος καὶ συνέταξε τὴν ἐπομένην διαθήκην·

«Ἐγὼ, Χαριδῆμος· ὁ οἰκεῖς βουλήσει καὶ σὺσας ἔχων τὰς φρένας, σήμερον τὴν... συντάσσω καὶ ὑπογράφω ἰδιοχείρως τὴν παρούσαν διαθήκην, διὰ τῆς ὁποίας δηλῶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν μου ἀφίνω εἰς τὴν θυγατέρα μου καὶ πρὸς τὸν γαμβρόν μου, ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ μεγάλου κιβωτίου τοῦ εὐρισκομένου ἐντὸς τοῦ δωματίου μου.»

Ὁ γέρον λαμβάνει τὸν κάλαμον καὶ υπογράφει.

Ἡ Μαρία καὶ ὁ σύζυγός της πετοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰν των.

Τότε ὁ γέρον ἐπραξε τὸ ἐξῆς. Ἐλαβε τὰ εἰκοσάφραγκα καὶ τὰ ἔβαλεν εἰς ἀσφαλὲς μέρος διὰ νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ εἰς τοὺς φίλους του, ἔπειτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπλήρωσε τὸ κιβώτιον μετὰ πέτρας καὶ ἄμμοτον.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν οἰκίαν τὰ πάντα διὰ τὸν γέροντα Χαριδῆμον μετεβλήθησαν· τὰ τέκνα του τὸν ἐπεριποιούντο καὶ πάλιν καὶ τὸν ἐκολάκευον, διότι ἐφοβούντο μήπως ἂν τὸν δυσαρπαγῆσουν, μεταμεληθῇ καὶ μεταβάλῃ τὴν διαθήκην του.

Μετὰ τρία ἔτη ὁ γέρον ἀπέθανεν.

Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τοῦ θανάτου του τὰ τέκνα τοῦ γέροντος τρέχον, ἀνοίγουσι τὸ κιβώτιον, καὶ μένουν ἐκθαμβοὶ βλέποντες ἐντὸς αὐτοῦ πέτρας, ἄμμοτον, καὶ μίαν ἐπιστολὴν περιέχουσαν μόνον αὐτὰς τὰς λέξεις·

«Αὐτὰί αἱ πέτραι καὶ αὐτὴ ἡ ἄμμος θὰ χρησιμεύουν διὰ ν' ἀργίσῃ ἡ οἰκοδομὴ ἐνός φρενοκομείου δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δίδουν ὅτι ἔχουν πρὸ τοῦ θανάτου των!»

K.

(Κατὰ τὸ γαλλικόν.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Στατιστικὴ τῶν καρροβελονῶν. Περίεργοι στατιστικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ποσῶν τῶν καρροβελονῶν, αἵτινες κατασκευάζονται καθ' ἡμέραν. Τὰ χειροτεχνεῖα τῆς Βιρρίγγιας κατέχεισι τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ, παράγοντα καθ' ἑκάστην 37 ἑκατομμύρια περίπου καρροβελόνων· τὰ τοῦ Λονδίνου, Strales καὶ Δουβλίνου παράγουσι 13 ἑκατομμύρια ἐπομένως· ἐν ὅλοις καθημερινῇ παραγωγῇ 50 ἑκατομμυρίων καρροβελόνων διὰ μόνον τὴν Ἀγγλίαν. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ διάφορα ἐργαστήρια τοῦ Aigle, τοῦ Ruelle, τῶν Παρισίων παράγουσι περὶ τὰ 20 ἑκατομμύρια· ἐν Ὁλλανδίᾳ δὲ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαχοῦ γίνεται παραγωγή 10 περίπου ἑκατομμυρίων. Ὡστε δυνατὸν τις νὰ ἀναγῆ ὡς ἐγγύστα εἰς 80,000,000 τὸν ἀριθμὸν τῶν καθ' ἑκάστην καταργηζομένων καρροβελονῶν, τούτῃστιν 29 δισεκατομμύρια καὶ 200 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος. Ἡ ποσότης αὐτῆ ἀντιπροσωπεῖ ἀξίαν 11 καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων δρακμῶν. Παρὰ τὴν καταπληκτικὴν αὐτὴν παραγωγὴν, καὶ μολονότι αἱ καρροβελόναι οὐδέποτε φθίρονται καὶ σπανιώτατα θραύονται, ἀκόμα τις αἰὶν πᾶσαν στιγμὴν· «Δὲν ἔχετε νὰ μοῦ δανείσετε μίαν καρροβελόναν;» ὥστε ορεῖσμεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αὐτὰ ἐκλείπουσιν ἀπὸ τὴν κυκλοφορίαν χιλιόμετρα, καὶ ὅτι χάνονται καθ' ἑκάστην 80 ἑκατομμύρια. Αἱ καρροβελόναι ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺ ἐν ἀπὸ τὰ περίεργα παραδείγματα τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα δίδει ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας· ἐκάστη βελόνη διήρχετο τῶν χειρῶν δύοκα ἐργατῶν, καὶ ἕκαστος ἐργάτης συνεισέφερε καθ' ἑκάστην εἰς τὴν κατασκευὴν 100 χιλιάδων καρροβελονῶν. Σήμερον αἱ μηχαναὶ ἀντικατέστησαν ἐν τοῖς πλείστοις τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐργασίαν. Ἐν μετὰ τοὺς κολοσιαίους ἀριθμοὺς, τοὺς ὁποίους παρέχει ἡ στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς τῶν καρροβελονῶν, ζητήσῃ τις νὰ μάθῃ πόσον ἀξίζει μίαν μόνον ἐξ αὐτῶν, εὐρίσκει οὐχ ἦττον περίεργον ἀριθμὸν· κατὰ τὸν μέσον ὄρον τῆς πωλήσεως ἐν τοῖς ἐργαστήρισις ἡ τιμὴ μιᾶς καρροβελόνης ποικίλλει ἀπὸ δύο μέχρι τριῶν χιλιοστημερίων τοῦ λεπτοῦ.

Μέχρι τῆς πρώτης Ἰανουαρίου 1884 ὑπῆρχον εἰς τὰ διάφορα Ἐυρωπαϊκὰ κράτη σιδηραὶ ὁδοὶ τῶν ἐξῆς ἐκτάσεων· ἐν Γερμανίᾳ 36,437 χιλιομέτρων, ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ 29,619 χιλιομέτρων, ἐν Γαλλίᾳ 29,145 χιλιομέτρων, ἐν Ρωσίᾳ καὶ Φιλλανδίᾳ 25,363 χιλιομέτρων, ἐν Αὐστρο-Οὐγγαρίᾳ 21,030 χιλιομέτρων, ἐν Ἰταλίᾳ 9,578 χιλιομέτρων, ἐν Ἰσπανίᾳ 8,498, ἐν Σουηδίᾳ 8,249, ἐν Ὁλλανδίᾳ 2,063, ἐν Βελγικῇ καὶ Λουξεμβούργῳ 5,065, ἐν Ἑλβετίᾳ 3,000, ἐν Νορβηγίᾳ 1,694, ἐν Πορτογαλίᾳ 1,614, ἐν Ρουμανίᾳ 1,477, ἐν Τουρκίᾳ 1,105, ἐν Βουλγαρίᾳ 224, καὶ ἐν Ἑλλάδι 100 ὡς ἐγγύστα χιλιομέτρων, πλὴν τῶν νῦν κατασκευαζομένων.

Ἡ μικρὰ πόλις Crefeld, ἐκτός τῶν διαφόρων ἐν αὐτῇ ἐργαστηρίων χημικῶν προϊόντων, ὀρολογίων καὶ μουσικῶν ὄργάνων, διακρίνεται ὡς πρὸς τὴν μεταξουργίαν, ἥτις εἶνε ἡ κυριώτερα βιομηχανία τῆς ἀπασχολοῦσα περισσοτέρως τῶν δεκαχιλιῶν ἐργατῶν. Ἀντίζηλος ταύτης εἶνε ἡ Λυὼν, τῆς ὁποίας τὰ μεταξινὰ προϊόντα εἶνε ὡραῖα καὶ φημιζόνται, ἀλλ' εἶνε λίαν ἀκριβὰ, ἕνεκα τῆς ἀκριθείας τοῦ πρώτου ὑλικῶν καὶ τοῦ λίαν ἐπιμελοῦς τῆς ἐργασίας· οἱ Γερμανοὶ, μεταχειριζόμενοι ὑλικὸν τι πολὺ κατώτερον τῆς μετὰ τῆς, κατασκευάζουσιν ἐξ αὐτοῦ μᾶλλον βελούδινα ὑφάσματα εἰς εὐθηνὰς τιμὰς, συναγωνιζόμενα οὕτως ἐπιτιμῶνως πρὸς τὰ λυοναῖα προϊόντα. Ἀλλ' οἱ Γάλλοι κατώρθωσαν, μεταρρυθμισάντες τὴν ἐργασίαν των καὶ μεταχειρισθέντες ὑφαντικὰς μηχανὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς γερμανικὰς, νὰ κατασκευάσωσι βελούδινα ὑφάσματα ἐπιωρελῶς, ὁμοία πρὸς τὰ τοῦ Crefeld.

Ἡ μακροβιότης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.— Ὁ Ζήνων ἔζησεν 102 ἔτη· ὁ Δημόκριτος 104· ὁ Διογένης 90· ὁ Ἴπποκράτης 99· ὁ Πλάτων 82· ὁ Ἰσοκράτης 98, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ Γοργίας 107· ὁ Σωκράτης ἔπιε τὸ κώνειον εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, ὁ δὲ Ἀρχιμήδης ἐρονοῦθη ὑφ' ἑνὸς στρατιώτου εἰς ἡλικίαν 71 ἐτῶν. Ὁ Σοφοκλῆς ἔζησεν 90 ἔτη, ὁ δὲ Πίνδαρος συνέγραψε μέχρι τοῦ 84 ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ὁ Σιμωνίδης δὲν εἶχεν ἀντίπαλον μέχρι τοῦ 90 ἔτους τῆς ἡλικίας του.

Πάντες οἱ κνηγετικοὶ κίνες ἀκνηρωρίζουσι τὸ ὄπλον τοῦ κνηγίου· μόλις τὸ παρατηρήσωσιν εἰς τὰς γαῖρας τοῦ κυρίου των ἐκδηλοῦσιν τὴν χαρὰν των δι' ὑλακῶν καὶ τηρημάτων, ἐννοοῦντες ὅτι πρόκειται μετ' ὀλίγων νὰ ἰκανοποιηθῇ ἡ μάλλον εὐχάριστος ἀπόλαυσις των. Ἀλλὰ κῶνον τις ἐξ αὐτῶν εἶχεν δευτέραν παρατηρητικότητα.

«Ἦτο γέρον, ἀγρηστός σχεδόν, γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ κύριός του, καὶ πολλάκις συνέβαινε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν θῆραν χωρὶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ τὸν ὑπεκφέγω πλέον, μετὰ παραφύλακτον ἐκείνος· καθεπρῶτον, ἀκολουθῶν με βῆμα πρὸς βῆμα, ὅταν ἔφερον τὴν κνηγετικὴν μου ἐνδυμασίαν, καὶ ἀπεφεύγων νὰ φάγῃ, διὰ νὰ μὴ με ἀπολέσῃ τῆς ὀψεως. Ἀπᾶς τῷ παρεθήκα ἐν ἰδιαιτέρον φαγητόν, ὅπερ κατ' ἐξοχὴν ἠγάπα, καὶ ἐνῶ τὸ ἀπεγεύετο, κατίσχυσε κατ' ἐκείνην

τὴν ἡμέραν ἢ λαιμαργία του, καὶ ἠπάτησα τὴν ἐπαγγρησίην του. Ἐποτε οὐδὲποτε μαγειρεῖμα τῶ προσέφερον δὲν τὸ ἤγγιζε πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς μὲς ἐκ τῆς θήρας, ἢ ὁσάκις, παρελθούσης τῆς συνήθους πρὸς ἀναχώρησιν ὥρας, ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἔμενον εἰκοί.

Ἀντιθέτως πρὸς ἕσα ἐδημοσιεύθησαν περὶ τῆς αὐτοκτονίας τῶν σκορπίων, περὶ ἧς καὶ ἐν τῇ «Ἐστία» ἐγένετο λόγος, ἐπιστέλουσιν εἰς τὴν «Ἐπιστημονικὴν Ἐπιθεώρησιν» τὰ ἐπόμενα, ἅτινα μεταξέρομεν ἐνταῦθα.

«Ἐχων εἰς τὴν διάθεσίν μου ἀρκετὸν ἀριθμὸν σκορπίων, ἠθέλησα νὰ ἴδω κατὰ πόσον εἶνε βάσιμος ἢ δεξασία, καθ' ἣν ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ ἐν δεδομέναις περιστάσεσι, μεταξὺ δ' ἄλλων καὶ ὅταν περιστοιχίζεται ὑπὸ πυρός. Ὅθεν κατασκευάσας κύκλον ἐκ θερμῆς ἀνθρακίης, ἔθεσα ἐν τῷ μέσῳ περὶ τοῦ δεκαπέντε σκορπίους.

Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τρόπον. Μετὰ τινὰς στιγμὰς ἀκινήσιος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου, ἕκαστος σκορπίος ἤρχισε νὰ περιτρέχῃ τῆδε κακίση, προσκρούων κατὰ τοῦ πυρίνου διαφράγματος, παρακάμπτων, ἀνευρίσκων τὸ αὐτὸ ἐμπέδιον, καὶ ἐπανερχόμενος ἐν τῷ μέσῳ μετὰ ἕνα ἢ δύο γύρους. Τότε ἀναλαμβάνων πολεμικὴν στάσιν, ὀρθώθη ἐπὶ τῶν ποδῶν του, κλίνων πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὴν κοιλίαν του, εἰς τρόπον ὅστε τὸ κέντρον του εὐρίσκατο ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, ἢ, κυρίως, πρὸ αὐτῆς. Μετὰ αὐτομλίας δὲ ἀξίας κρείττους τύχης, ὤρμησεν ἐναντίον τῶν ἀνθράκων, κινῶν παντοιοτρόπως τὴν οὐρὰν του, μεταχειριζόμενος αὐτὴν ὅπως ἀπομακρύνῃ τὰ ἐμπέδια, προσπαθῶν νὰ πληξῇ, ἀλλ' οὐδέποτε ζητῶν νὰ πληξῇ ἑαυτὸν. Προσῆγγισα πολλάκις ἐπὶ τῶν ῥάχων τῶν ἀναμμένων ἀνθράκων, τὸν ὁποῖον ἐπεχείρουν μὲν νὰ τὸν ἀπομακρύνωσι διὰ τῆς οὐρᾶς, ἀλλ' οὐδ' ἄπαξ ἤγγισαν δι' αὐτῆς τὴν ῥάχιν. Ἐν συνόλῳ οὐδεὶς τῶν οὕτως μαρτυρησάντων σκορπίων ἠτύοκτόνησεν, οὐδεὶς μοι ἐφάνη θέλω νὰ αὐτοκτονήσῃ. Οὐχ ἦττον πιστεύω ὅτι ἀκουσίως, καὶ νομίζω ὅτι πληττεῖ τὸ παροργίζον αὐτὸν πρόκειμα, ὁ σκορπίος αὐτοκτονεῖ, ἀλλὰ τοῦτο πράττει ἀκουσίως.

Εἰς τὰ περὶ πένθους ἐν προηγουμένοις φύλλοις δημοσιευθέντα δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ αἱ ἐξῆς συμπληρωτικαὶ παρατηρήσεις. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς φαίνεται μεριμνῶν περὶ τῶν νεκρῶν, ἀλλ' ἀφροντίστως παραδίδωσιν αὐτοὺς βορὰν εἰς τὰ σαρκοφάγα θηρία ἢ ὄρνεα. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ τύπος οὗτος τῆς κηδείας, ἢ ὀρθότερον ἢ ἔλλειψις παντὸς τύπου, διατηρεῖται καὶ ἐν κοινωνίαις ἀρκούντως προηγμέναις ἐν τῇ ἡμερώσει· ἀλλὰ τότε ἀναφαίνονται δεισιδαίμονες συνήθειαι, προστίθενται τελεταί, καὶ ἀναγκαῖον θεωρεῖται ζῶα προνομιούχα νὰ καταβροχθίσωσι τὰς σάρκας τοῦ νεκροῦ· οὕτω λόγου χάριν δοξάζουσιν, ὅτι τὸν νεκρὸν δεόν νὰ φάγωσιν οἱ ἰχθύς ὠρισμένων ποταμῶν. Ἀλλαχοῦ ἐκθέτουσι τοὺς νεκροὺς ἐπὶ ἰκρωμά-

των, ἐπὶ δένδρων κλπ. Συνελόντι δ' εἰπεῖν ἐν πάσαις ταῖς περιστάσεσι ταύταις ἢ ἐγκατάλειψις τῶν νεκρῶν δὲν εἶνε πλέον κτηνώδης.

Ἄλλοι λαοὶ πάλιν θάπτουσι τοὺς νεκροὺς εἰς σπήλαια ἢ εἰς τάφους, κατασκευαζομένους ἐνίοτε κατὰ τὸν τρόπον τῶν κατοικιῶν τῶν ζῶντων, ἢ ὑπὸ τὴν γῆν, ἢ ἐπισωρευομένου λόφου χωμάτων. Ἐρχεται εἴτα ἡ καῦσις, ὁ δαπανηρότατος καὶ τιμιώτατος τρόπος τῆς κηδείας.

Ὅπως δὲποτε ὁμως καὶ ἂν γίνεται ἡ κηδεία, φροντίζουν ἐπιμελῶς νὰ παρέχωσι τῷ νεκρῷ ὄπλα, τροφὰς, ἐργαλεῖα, ὧν ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἔχει ἀνάγκην, ἕνεκα τῆς δοξασίας περὶ παρατάσεως τῆς ζωῆς πέραν τοῦ τάφου. Ὡς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα ἔχουσι διττὴν φύσιν, ψυχὴν ἢ σκιάν, προωρισμένην νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ χρησιμεύῃ ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν νεκρῶν. Καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς ταχύτερον καὶ πληρέστερον χωρισμὸν τῶν ἀοράτων ἐκεῖνων ἀπεικασμάτων τῶν νεκρῶν καὶ τῶν πραγμάτων, ἐπενόησαν ἐν χώραις ἀσχετοῖς ἀπ' ἀλλήλων τὴν διὰ τῆς πυρᾶς κηδείαν.

Τέλος κατὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῆς δοξασίας ἐκείνης, εἰς τὸν νεκρὸν μεταβαίνοντα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἔδει νὰ παράσχωσιν εὐκολίας πρὸς συντήρησιν καὶ ἄμυναν, καὶ διὰ τοῦτο καλὸν καὶ ἀναγκαῖον ἔκριναν νὰ μὴ ἀφήσωσιν αὐτὸν μόνον, ἕνεκα τῶν κινδύνων τῆς πέραν τοῦ τάφου ὕδοιορίας. Ἐθυσίαζον λοιπὸν ἐπὶ τοῦ τάφου του, ἢ συγκατέκαιον ἐν τῇ πυρᾷ αὐτοῦ, τὰ προσφιλέστατα αὐτῷ τῶν κατοικιδίων ζῶων, τοὺς δούλους του, καὶ συνήθως, συνηθέστατα, καὶ τὴν γυναῖκα ἢ τὰς γυναῖκάς του, ἂν ὁ τεθνεὺς ἦτο ἀνὴρ. Ἐντεῦθεν ἀνάριθμοι φόνοι, ποταμοὶ αἵματος ποτίσαντες τὴν γῆν ἐπὶ χιλιετηρίδας, ἅτινα πάντα παρέρχονται ἐν σιγῇ οἱ ἡμέτεροι ἠθαλόγοι καὶ ἱερεῖς, ὁσάκις πάση δυνάμει ἐξυμνοῦσι τὸ μέγα, τὸ ἄγνόν, τὸ εὐεργετικὸν δόγμα περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐν ᾧ μάλιστα οἱ πλείστοι τῶν λαῶν πιστεύουσιν οὐχί εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μόνον εἰς ἐπιβράδυνσιν τοῦ θανάτου, εἰς πρόσκαιρον ἐξακολούθησιν τῆς ὑπάρξεως μετὰ θάνατον.

—... Λοιπὸν, Ζωίτσα, πόσα κάνουν 2 καὶ 4;
Ἡ μικρὰ Ζωίτσα μετρῶσα ἐπὶ τῶν δακτύλων:
«3,4,5, — 6, μαμά.
Μήτηρ. — Καὶ 4 ἀκόμη;
Ζωίτσα μετρῶσα πάλιν· 7,8,9, — 10, μαμά.
Μήτηρ. — Καὶ ἄλλα 4;
Ζωίτσα. — «Μὰ δὲν ἔχω πλέον δάκτυλα, μαμά.»